

Maahanmuuttajataustaisten lasten toimintaterapia

Kulttuurien näyttäytyminen lasten terapiaprosessissa

Jessica Laitinen

Matilda Vihlman

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Toimintaterapian tutkinto-ohjelma, SXI20S2

Opinnäytetyö

1.6.2023

Tekijät Otsikko	Matilda Vihlman & Jessica Laitinen Maahanmuuttajataustaisten lasten toimintaterapia
Sivumäärä Aika	50 sivua + 1 liite 01.06.2023
Tutkinto	Toimintaterapeutti AMK
Tutkinto-ohjelma	Toimintaterapian tutkinto-ohjelma
Ohjaajat	Lehtori Jari Pihlava Lehtori Annariika Anundi
<p>Tämä opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Helsingin kaupungin kanssa ja on kohdennettu kaupungin perhekeskuksille. Opinnäytetyö tuottaa toimeksiantajalle kuvauksen siitä, millainen 2-6-vuotias maahanmuuttajataustainen lapsi on toimintaterapeutin asiakkaana ja kartoittaa, miten kyseisen asiakasryhmän voi ottaa paremmin huomioon aikaisempien tutkimusten valossa. Opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää maahanmuuttajataustaisten lasten haasteita ja mahdollisuuksia sekä kartoittaa kuinka kulttuurit näyttäytyvät neuvolaikäisen lapsen toimintaterapiaprosessissa.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin kuvailevan kirjallisuuskatsauksen keinoin. Analyysiosuutta varten opinnäytetyöhön valittiin yhteensä kahdeksan artikkelia, jotka käsittelevät maahanmuuttajataustaisen lapsen ja hänen perheensä kokemia mielenterveysongelmia ja kehityksellisiä haasteita sekä kulttuurin merkitystä näihin. Aineistossa nousee esiin lisäksi maahanmuuttajataustaisten lasten ihmisoikeudet sekä yhteisön merkitys näiden asiakasryhmien kohdalla. Kaikki opinnäytetyöhön valitut artikkelit on julkaistu tieteellisissä, vertaisarvioituissa julkaisuissa vuosien 2008-2023 välillä. Aineisto analysoitiin teemoittelemalla.</p> <p>Opinnäytetyön tulokset osoittavat toimintaterapeutin olevan usein aliarvioitu maahanmuuttajataustaisen lapsen kuntoutuksessa. Lisäksi tuloksissa korostui toimintaterapeutin ammat-tiosaamisen lisäksi muiden tieteenalojen opiskelu ja ymmärrys. Lapsen ympäristön osallisuus ja perheen yksilöllisen tilanteen sekä kulttuuritaustan huomioiminen on tutkimusten valossa kulttuurisensitiivisen kuntoutuksen ydin.</p>	
Avainsanat	Maahanmuuttaja, pakolainen, lasten toimintaterapia

Authors Title	Matilda Vihlman & Jessica Laitinen Occupational Therapy of immigrant children
Number of Pages Date	50 pages + 1 appendice 01.06.2023
Degree	Bachelor of Health Care
Degree Programme	Occupational Therapy
Instructors	Jari Pihlava, Lecturer Annariika Anundi, Lecturer
<p>This thesis was carried out with the co-operation of Helsinki city and its family centers. The aim of the thesis was to describe the challenges and possibilities of a child with refugee or immigrant background in the occupational therapy process and to illustrate the skills an occupational therapist needs to be able to provide culturally sensitive care.</p> <p>The thesis was conducted as a narrative literary review of existing studies on occupational therapy for children with refugee or immigrant background. The data for the review was collected through searches from several scientific databases. Eight articles were selected from the search results using inclusion and exclusion criteria. The accumulated data were reviewed through a thematic analysis.</p> <p>The analysis revealed four themes: challenges in mental health, neurological disorders, violations in human rights and understanding the importance of the community. It also discusses the skills occupational therapists should utilize more, including theory from other fields of science such as psychotherapy.</p> <p>The results showed occupational therapists are often underrated in the rehabilitation for children with refugee or immigrant background. In conclusion, occupational therapy could be utilized more to help the children and their families to integrate into their new everyday life.</p>	
Keywords	Immigrant, refugee, occupational therapy, children

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Työelämäkumppanina Helsingin kaupunki.....	2
	2.1 Itäkadun perhekeskus	3
3	Maahanmuutto ja pakolaisuus tutkimuskohteena.....	3
	3.1 Maahanmuuttaja	5
	3.2 Pakolainen	5
	3.3 Turvapaikanhakija	6
	3.4 Kansainvälistä suojelua saava henkilö	6
	3.5 Oleskelulupa	7
	3.6 Kotouttaminen	7
	3.7 Suomalais- ja ulkomaalaistaustainen	7
	3.8 Kulttuurisensitiivisyys	8
	3.9 Ihmisoikeudet.....	8
	3.10 Trauma.....	9
	3.11 Toiminnallinen oikeudenmukaisuus.....	10
	3.12 Perhekeskeinen toimintaterapiainterventio	10
	3.13 Kanadalainen asiakaslähtöisen toiminnan mahdollistamisen malli (CMCE).....	11
4	Kuvaileva kirjallisuuskatsaus.....	12
	4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymys	12
	4.2 Tiedonhaun sisäänotto- ja poissulkukriteerit.....	13
	4.3 Tiedonhaun toteutus ja tulokset.....	14
	4.4 Aineiston valinta	15
	4.5 Aineiston käsittely ja analysointi	17
5	Kirjallisuuskatsauksen tulokset	19
	5.1 Mielenterveysongelmat	20
	5.2 Neurologiset häiriöt	22
	5.3 Ihmisoikeudet.....	23
	5.4 Yhteisön merkitys kuntoutuksessa	24
	5.5 Tulosten tarkastelu.....	25
	5.5.1 Toimintaterapeutilla tarvittavat taidot maahanmuuttajataustaisen lapsen mielenterveyshaasteiden kuntoutuksessa.....	26
	5.5.2 Kulttuurisensitiivisen ja tasa-arvoisen kuntoutuksen takaaminen.....	27
	5.5.3 Yhteisöllisen kulttuuritaustan huomioiminen	28

5.6	Johtopäätökset.....	29
5.7	Eettisyys ja luotettavuus.....	31
6	Pohdinta	32
	Lähteet	35

Liitteet

Liite 1. Valitut tutkimukset ja niiden johtopäätökset

1 Johdanto

Opinnäytetyömme aihe valikoitui tekijäryhmän laajan kiinnostuksen pohjalta aihetta koskien sekä siksi, että pyrimme tulevaisuudessa työllistymään maahanmuuttotaustaisten lasten toimintaterapian osaamisalalle, erityisesti juuri työn ainutlaatuisuuden vuoksi. Saimme kuulla aiheesta Metropolia Ammattikorkeakoulun kautta, jonka myötä meille tarjoutui oiva mahdollisuus yhteistyöhön Helsingin Itäkadun perhekeskuksen kanssa. Itäkadun perhekeskus tarjoaa terveys- ja sosiaalipalveluja helsinkiläisille lapsiperheille. Opinnäytetyön toimeksiantaja on Helsingin kaupunki ja yhteyshenkilönämme toimii johtava toimintaterapeutti Meri Pekkanen.

Opinnäytetyössämme selvitämme *maahanmuuttajataustaisten lasten mahdollisuuksia ja haasteita toimintaterapiaprosessissa*. Tutkielmatyypinen opinnäytetyömme pitää sisällään selvityksen siitä, *kuinka kulttuurit näyttäytyvät neuvolaikäisen lapsen toimintaterapiaprosessissa*. Opinnäytetyömme aihe on ajankohtainen ja tarpeellinen yhteiskunnan monimuotoisuuden jatkuvassa lisääntymisessä sekä muovautumisessa. Uskomme toimintaterapian näkökulman tuovan huomattavaa lisäarvoa yksilön kyvyssä vaikuttaa omaan elämäänsä sekä aktiivisuuteensa yhteiskuntamme uutena jäsenenä. Lisäksi on tärkeää huomioida maahanmuuttajataustaisten lasten tarpeet ja haasteet sekä se, kuinka ne todellisuudessa näyttäytyvät yksilön elämässä kotoutumisen näkökulman kannalta.

Maahanmuutto lisääntyy jatkuvasti ja ulkomaalaistaustaisen väestön osuus kasvaa myös Suomessa (Castaneda, Rask, Koponen, Mölsä & Koskinen 2012: 3.) Tilastokeskuksen syntyperäluokituksen mukaan ulkomaalaistaustaisten määrä Suomessa vuonna 2021 oli noin 470 000 eli yli 8 prosenttia koko väestöstämme. (Tilastokeskus 2021)

Maastamuutto ja pakolaistilanne maailmalla ei näytä rauhoittuvan, jonka myötä Suomen tulisi kyetä yhä paremmin vastaamaan maahanmuuttajien, turvapaikanhakijoiden sekä täällä jo elävien pakolaistaustaisten henkilöiden tarpeisiin (Castaneda ym. 2018: 12–13). Väestötutkimukset ympäri maailmaa osoittavat, että maahanmuuttajilla, erityisesti pakolaistaustaisilla on enemmän mielenterveysongelmia ja psyykkistä kuormaa kuin esimerkiksi valtaväestöllä. Tämä johtunee siitä, että useat heistä ovat joutuneet kokemaan lähtömaissaan sekä pakomatkinsa aikana väkivaltaa ja turvattomuutta, ja

Suomeen päästyään epävarmuutta maahan jäämisen oikeudesta, kotoutumisen haasteista sekä yksinäisyyttä sosiaalisten verkostojen puutteesta johtuen (Castanela ym. 2018: 26–27).

Yhteiskuntamme monimuotoisuus on jatkuvasti lisääntynyt ja myös ammattilaisten on otettava kulttuurierot työssään huomioon. Tärkeää on löytää toimintatapoja vastamaan nykyistä tilannetta niin, että jokainen asiakas saa yhdenvertaista palvelua riippumatta esimerkiksi kansallisuudesta, kulttuurista tai sosioekonomisesta asemasta. Sosiaali- ja terveystieteiden ammattilaisilta odotetaan tietoa maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden palveluista sekä kulttuurisensitiivistä työtettä eri asiakasryhmien kanssa (Castanela ym. 2018: 28.) Ymmärrys eri kulttuureista ja kyky ammattimaiseen kohtaamiseen on tärkeää niille ammattilaisille, jotka työssään kohtaavat maahanmuuttaja- ja pakolaistaustaisia asiakkaita.

Parviainen, Heidi (2023) julkaisema tuore kotimainen väitöskirjatutkimus raportoi turvapaikkaa hakevilla lapsilla olevan runsaasti psykiatrisia oireita. Emotionaalinen kiinnittyminen sekä vastaanottokeskuksessa että koulussa on tutkimuksen mukaan heikompaa ulkomaalaistaustaisilla lapsilla verrattuna suomalaislapsiin, ja ongelmat ilmenevät usein esimerkiksi kaverisuhteissa. Parviaisen (2023) väitöskirjan tulokset korostavat vuorovaikutuksen ja ympäristön merkitystä maahanmuuttajataustaisten lasten mielenterveyden tukemisessa.

2 Työelämäkumppanina Helsingin kaupunki

Helsingin kaupunki tarjoaa maksutonta toimintaterapiaa alle 6-vuotiaille lapsille. Opin- näytetyössämme keskitymme ainoastaan neuvolaikäisiin, eli 2–6-vuotiaisiin lapsiin. (Helsingin kaupunki)

Helsingissä lapsi saa lähetteen toimintaterapeutin tekemään arviointiin yleensä silloin, kun laajassa neuvolatarkastuksessa tai päiväkodissa on ilmennyt tarkempaa selvittelyä vaativia asioita. Toimintaterapeutti arvioi lapsen kehityksen osa-alueita, kuten motoriikkaa, näönvaraista hahmottamista sekä aistitiedon käsittelyä. Arvioinnin avulla selvitetään, millaista tukea lapsi tarvitsee ja sen perusteella perhe voi saada toimintaterapeutilta kotiohjeita, lapselle voidaan suositella toimintaterapiakuntoutusta tai lisätutkimuksia esimerkiksi erikoissairaanhoidossa. Yleensä lapsi käy toimintaterapiassa 2–3 kertaa. (Helsingin kaupunki)

Toimintaterapian tavoite Helsingin kaupungilla on havaita kehityksen ja *oppimisen* haasteet mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jolloin on mahdollista ennaltaehkäistä ja vähentää ongelmien syvenemistä. (Helsingin kaupunki)

2.1 Itäkadun perhekeskus

Opinnäytetyön toimeksiantajan toive oli keskittyä Helsingin kaupungin itäisiin perhekeskuksiin, joissa maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden lukumäärä on suhteeltaan suurempi kuin muualla Helsingissä. Itäkadun perhekeskus kokoaa samaan palvelupisteesseen lasten ja perheiden palveluja, ehkäisevistä palveluista erityispalveluihin. Lisäksi perhekeskukseen jalkautuu työntekijöitä muun muassa päihde- ja mielenterveyspalveluista tai aikuissosiaalityön puolelta asiakkaiden tarpeiden mukaisesti. Lapsiperheiden on mahdollista saada tarvittaessa muun muassa kotipalvelun palveluita, sosiaaliohjausta sekä perhetyötä perheen kotiin tarjottuna. Itäkadun perhekeskuksen palveluihin kuuluvat muun muassa äitiys- ja lastenneuvola, lasten puheterapia ja toimintaterapia, kasvatusta ja perheneuvonta sekä sosiaaliohjaus. (Helsingin kaupunki)

Helsingin kaupungilla on neljä perhekeskusta: Itäkatu, Vuosaari, Kamppi sekä Kallio. Työelämäkumppanimme toivoi opinnäytetyömme keskittyvän lähinnä Itäkadun perhekeskukseen, sillä asiakaskunta on siellä monimuotoisin ja yli 20 eri kulttuuria on edustettuna perhekeskuksen asiakkaiden keskuudessa. (Helsingin kaupunki)

3 Maahanmuutto ja pakolaisuus tutkimuskohteena

Opinnäytetyömme aihe on rajattu maahanmuuttajataustaisiin neuvolaikäisiin (2–6 vuotta) lapsiin työelämän tarpeiden perusteella. Toimintaterapeutti kykenee kartoittamaan ja tukemaan asiakkaan toiminnallisuutta, joka vuorostaan edistää kokonaisvaltaista hyvinvointia. Näin ollen toimintaterapian näkökulma maahanmuuttajataustaisten asiakkaiden parissa tehtävään työhön voi olla merkittävä (Bennett, Scornaienicki, Brzozowski, Denis & Magalhaes 2012: 185–186; Werge-Olsen & Vik 2012: 538.) Yksi toimintaterapian ydinajatuksista on merkityksellisen toiminnan tärkeys, jotta ihminen voi kykeneä jäsentämään elämäänsä ja kokemaan sen mielekkääksi. Toimintaterapiassa ei keskity vain häiriöihin, puuttuviin taitoihin tai ongelmiin, vaan enemmänkin muutosta mahdollistavaan ydinajatukseseen. Toiminta nähdään ihmisen perustarpeena, sillä jokaisella on oikeus toimijuuteen. (Townsend & Polatajko 2011: 20.)

Ihminen voi merkityksellisen toiminnan avulla edistää omaa hyvinvointiaan ja terveyttään (Law, Polatajko, Babtiste & Townsend 2002: 32–33). Toimintaterapian avulla voimme etsiä keinoja, joilla maahanmuuttajataustainen asiakas voi vaikuttaa elämänsä kulkuun. Toimintaterapeutin tulee ymmärtää, kuinka kulttuuri, maahanmuuttajatausta, historia ja maahanmuuttoon liittyvät kokemukset muuttavat ihmisen toimintaa sekä ajattelua.

Heidi Parviaisen tuore kotimainen väitöskirjatutkimus raportoi turvapaikkaa hakevilla lapsilla olevan vanhempien mukaan runsaasti psykiatrisia oireita. Emotionaalinen kiinnittyminen sekä vastaanottokeskuksessa että koulussa on tutkimuksen mukaan heikompiä ulkomaalaistaustaisilla lapsilla ja ongelmat ilmenevät usein esimerkiksi kavereisuhteissa. (Parviainen 2023)

Winlaw (2017) tutkimusartikkeli avaa syitä, joiden vuoksi pakolaiset ja turvapaikanhakijat tarvitsevat toimintaterapian palveluita. Winlaw toteaa pakolaisilla usein olevan haasteita kotoutua uuteen kulttuuriin. Syitä tähän voivat olla esimerkiksi pakolaisten kokenut traumaattiset kokemukset tai ero perheestä tai läheisistä. Onnistuneeseen kotoutumiseen liittyy vahvasti uusien taitojen opettelu arjessa. Toimintaterapian avulla pakolaisilla voisi olla Winlawin mukaan mahdollisuus kartoittaa nykyisiä elämäntaitoja ja toiminnallista suoriutumista ja tukea niitä tarpeen mukaan. Toimintaterapiasta pakolaiset voisivat saada käytännön taitoja arkeen, joilla parantaa toiminnallista osallisuutta sekä hyvinvointia. Winlawin mukaan pakolaiset asuvat usein uuteen maahan saapuessaan joko pakolaisleireillä tai vastaanottokeskuksissa. Pakolaiset kokevat usein menettäneensä aikaisemmat roolinsa ja päivittäiset rutiininsa sekä arjessa toimimisen mahdollisuudet. Toimintaterapian avulla toiminnallisuus voitaisiin ottaa pakolaisten kohdalla paremmin huomioon ja sitä kautta parantaa elämänlaatua sekä sosiaalista osallisuutta.

Shadia Gailyn gradu vuodelta 2011 tutkii Kelan rekisterin perusteella maahanmuuttajataustaisten lasten toimintaterapiahakemusten sekä niiden hyväksymisten määrää samalla tarkastellen syitä maahanmuuttajataustaisten lasten toimintaterapiatarpeelle verrattuna kantaväestön toimintaterapiatarpeisiin. Gradun tavoitteena oli parantaa nykyistä palvelujärjestelmää siten, että se pystyy tarjoamaan tasavertaista palvelua myös maahanmuuttajataustaisille perheille.

Suomessa on viime vuosina panostettu maahanmuuttajataustaisten henkilöiden kohtaamiseen ja palveluun terveydenhuollossa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisema *PALOMA-käsikirja* (2018) avaa maahanmuuttajiin ja pakolaisiin liittyviä termejä ja käsitteitä, sekä sitä, kuinka Suomessa palvelujärjestelmät toimivat näiden ryhmien osalta. Lisäksi käsikirja kuvaa sitä, kuinka ammattilaisten tulisi huomioida erityisesti pakolaisasemalla saapuneiden henkilöiden taustat ja mahdolliset traumat.

3.1 Maahanmuuttaja

Maahanmuuttajalla viitataan henkilöön, joka on muuttanut maasta toiseen ja asettunut asumaan eri maahan, kuin missä hän itse tai hänen vanhempansa ovat syntyneet. Muuton syitä voivat olla perheeseen liittyvät syyt, työ, opiskelu tai kotimaan tilanteesta johtuva pakolaisuus. (Castanela ym. 2018: 29)

Käytämme opinnäytetyössämme termiä maahanmuuttaja, kun viittaamme Suomeen muuttaneisiin henkilöihin. Maahanmuuttajataustaisilla tarkoitamme henkilöitä, jotka ovat syntyneet tai joiden vanhemmat ovat syntyneet muualla kuin Suomessa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2021: 27)

3.2 Pakolainen

Pakolaisella tarkoitetaan henkilöä, joka on paennut kotimaastaan esimerkiksi ihmisoi-keusrikkomuksia, sotaa ja levottomuuksia, ja hänellä on syy pelätä joutuvansa vaino-etuksi esimerkiksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, poliittisten mielipiteiden tai tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen vuoksi. Ulkomaalaislain mukaan pakolainen on henkilö, jolle on myönnetty kansainvälistä suojelua muualla kuin henkilön koti- maassa. Pakolaisen status tarkoittaa, että henkilö on saanut turvapaikan. (Castanela ym. 2018: 29)

Suomessa pakolaisaseman voi saada myös henkilö, joka tulee Suomeen UNHCR:n pakolaiskiintiössä. Suomessa pakolaiskiintiö määritellään vuosittain eduskunnan toi- mesta, ja sen määrä on yleensä noin 750–1050 henkilöä vuodessa. (Castanela ym. 2018: 29)

3.3 Turvapaikanhakija

Turvapaikanhakijalla tarkoitetaan henkilöä, joka hakee suojelua muusta kuin omasta kotimaastaan. Turvapaikanhakijalla ei ole vielä oleskelulupaa, ja mikäli turvapaikka myönnetään, saa henkilö pakolaisaseman. (Castanela ym. 2018: 30) Suomessa turvapaikanhakijoita on yleensä 1500–6000 vuodessa. Vuonna 2015 pakolaiskriisin seurauksena Suomeen saapui yhteensä 32 476 turvapaikanhakijaa. Tilanne on tasaantunut tämän jälkeen huomattavasti, mutta Ukrainan sodan myötä kansainvälistä suojelua hakevien määrä oli vuonna 2022 selkeästi nousemassa. (Sisäministeriö)

Suurin osa kotimaastaan paenneista päätyy lähelle omaa kotimaataan, kun taas osa hakeutuu Eurooppaan. Turvapaikanhakijan lopulliseen päämäärään vaikuttaa esimerkiksi matkustusreitti sekä henkilön omat tiedot eri maista. Turvapaikanhakijat pakenevat kotimaastaan useiden syiden takia, muun muassa sota, turvattomuus tai vainoaminen. (Sisäministeriö)

3.4 Kansainvälistä suojelua saava henkilö

EU:n määritelmädirektiivin (2011/95/EU) mukaan kansainvälistä suojelua saavaksi katsotaan henkilö, jolle on myönnetty joko pakolaisasema (hänet on otettu kiintiöpakolaisena tai hänelle on annettu turvapaikka) tai toissijainen suojelun asema. Suomi on sitoutunut antamaan kansainvälistä suojelua niille, jotka sitä tarvitsevat. Perustana ovat Geneven vuoden 1951 pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus (pakolaissopimus) ja muut kansainväliset ihmisoikeussopimukset ja EU-lainsäädäntö. (Sisäministeriö)

Ulkomaalaislaissa on säännökset perusteista, joiden mukaan kansainvälistä suojelua annetaan. Kansainvälistä suojelua voi hakea jättämällä turvapaikkahakemuksen. Jos turvapaikan saamisen ehdot eivät täyty voidaan tutkia, onko henkilöllä oikeus saada Suomesta suojelua toissijaisen suojelun perusteella. (Sisäministeriö)

Sisäministeriön mukaan toissijaista suojelua voi saada, mikäli henkilöä uhkaa muu vakava vaara kuin turvapaikan perusteena oleva vaino. Peruste voi olla esimerkiksi uhka kidutuksesta tai kuolemanrangaistuksesta. Syynä voi olla myös aseellisen selkkauksen aiheuttama vakava henkilökohtainen vaara. Tilapäinen suojelu on puolestaan tarkoitettu Ukrainasta sotaa pakeneville henkilöille. Tilapäisen suojelun myöntäminen mahdollistaa suojelun tarjoamisen rajatulle määrälle nopeassa aikataulussa. (Sisäministeriö)

3.5 Oleskelulupa

Laillisella oleskelulla tarkoitetaan ulkomaalaisen oleskelua maassa voimassa olevin luvuin, esimerkiksi viisumilla tai oleskeluluvalla. Suomessa saa oleskella laillisesti koko oleskelulupa- tai turvapaikkahakemuksen käsittelyn ajan. (Migri)

Määräaikainen oleskelulupa tulee uusia tietyin väliajoin. Pakolaisen oleskelulupa myönnetään enintään neljäksi vuodeksi kerrallaan, jonka jälkeen se tulee uusia. Pysyvän oleskeluluvan voi saada, kun henkilö on asunut Suomessa yhtäjaksoisesti 4 vuotta. Pysyvä oleskelulupa on nimensä mukaisesti pysyvä, eikä sillä ole umpeutumisaikaa. Oleskeluluvan myöntäminen ei edellytä henkilön toimeentulon turvaamista. (Castanella ym. 2018: 30–31.)

3.6 Kotouttaminen

Kotoutumislain mukaisia sekä viranomaisten, että muiden tahojen toimenpiteitä ja palveluita, joiden avulla henkilön kotoutumista pyritään edistämään esimerkiksi lisäämällä hyvinvointia, työllisyyttä, terveyttä ja koulutusta (Castanella ym. 2018: 32). Kotoutuminen koskettaa useita elämän osa-alueita, kuten työtä, koulutusta, arvoja ja osallisuutta. Mitä useampi osatekijä on kunnossa, sitä parempi on yksilön hyvinvointi. (Kanniainen 2020)

Maahanmuutto on aina katkos ja muuttaa ihmisen elämää. Asuminen ja eläminen uudessa, vieraassa maassa aiheuttaa stressiä, eikä entisenlaista elämää voi jatkaa uudessa maassa. Maahanmuuttajataustaisten, etenkin uuden kotimaan kieltä osaamattoman, on vaikeampi tukea lapsiaan muun muassa koulunkäynnissä ja harrastuksissa, joka vuorostaan haittaa niin arkisten asioiden hoitamista kuin osallisuuden tunnetta. (Kanniainen 2020)

3.7 Suomalais- ja ulkomaalaistaustainen

Opinnäytetyössä suomalaistaustaisella henkilöllä viitataan sellaiseen henkilöön, jolla vähintään toinen vanhemmista on syntynyt Suomessa. Ulkomaalaistaustainen henkilö sen sijaan määritellään henkilönä, jonka molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla. (Tilastokeskus)

3.8 Kulttuurisensitiivisyys

Kulttuurinen kompetenssi tarkoittaa kaikista kulttuuritaustoista tulevien ihmisten kunnioittamista sekä syrjimättömän ilmapiirin rakentamista. Palveluiden järjestämisessä tulee ottaa huomioon, että eri taustoista tulevien henkilöiden tarpeet tiedostetaan ja palvelut ovat kaikille saavutettavissa. Ammatillaisen kulttuurinen kompetenssi ja kulttuurisensitiivisyys pitää sisällään kulttuurisen tiedostamisen ja taidot sekä kohtaamisen ja motivaation. (THL 2021)

Kulttuurinen kompetenssi tarkoittaa ammatillaisen kohdalla hänen kulttuurista tiedostamistaan, tuntemustaan, taitojaan, kohtaamista ja motivaatiota sekä tutkiskelua omia kulttuurisia juuriaan kohtaan ja niiden peilaamista toisten kulttuurien tottumuksiin, arvoihin ja uskomusjärjestelmiin. Kulttuurisensitiivisyys on kulttuurisen kompetenssin sisäkäsite ja tarkoittaa vuorostaan ammatillaisen kulttuurisesti kunnioittavia vuorovaikutustaitoja. Tämä tarkoittaa arvostusta ja avointa kommunikaatiota ammatillaisen sekä asiakkaan välillä niin, että molemmat osapuolet voivat vapaasti ilmaista kulttuuriaan. (Castanella ym. 2018: 113.)

3.9 Ihmisoikeudet

Ihmisoikeuksien olemassaolo perustuu uskomukseen siitä, että ihmisiä tulisi kohdella tietynlaisella kunnioituksella (Michael Freeman 2022, Human rights: 13).

Ihmisoikeudet ovat ihmiskunnan yleismaailmallisia, perustavanlaatuisia, jakamattomia, luovuttamattomia, yhteisiä arvoja, jotka velvoittavat moraalisesti kaikkia yhteiskunnan toimijoita, eli ovat täten siis universaaleja. Ihmisoikeudet torjuvat syrjinnän muun muassa yhteiskunnallisen aseman, sukupuolen tai muun vastaavan perusteella. Ihmisoikeudet ovat yhteisiä kaikissa maanosissa, huolimatta kulttuuri- ja varallisuuseroista. (Amnesty 2023)

Ihmisoikeuksilla tarkoitetaan sellaisia oikeuksia, jotka on turvattu kansainvälisissä sopimuksissa valtioiden välillä. Ihmisoikeudet kuuluvat kaikille, kaikkina aikoina ja kaikkialla eikä niitä voi ottaa tai luovuttaa ihmisiltä pois. Ihmisoikeuksia voidaan solmia myös sovellettaviksi alueellisesti. (Ihmisoikeusliitto 2023)

Ihmisoikeuksien historia ulottuu jopa 1700-luvulle, jolloin ihmisoikeuksien termiä alettiin käyttämään ensimmäistä kertaa, ja se mainittiin esimerkiksi Ranskan ihmisoikeuksien

julistuksessa vuonna 1789 (James Griffin, 2008: 13). Vuonna 1948 Yhdistyneet Kansakunnat, YK, julisti yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistuksen, jonka keskeinen sanoma oli tuolloin, että kaikki ihmiset syntyvät tasavertaisina ja vapaina. Julistus on kansainvälisten ihmisoikeusnormien perusta, ja sen pohjalta on laadittu kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia. Julistuksen pohjalta on laadittu lisäksi sosiaalisia, sivistyksellisiä ja taloudellisia oikeuksia koskevat sopimukset. Sopimusta noudattaessaan valtiot sitoutuvat turvaamaan tietyt oikeudet kansalaisilleen ja lisäksi muille alueillaan oleville ihmisille. Jotta ihmisoikeudet toteutuvat, tulee valtion kunnioittaa ja suojella yksilön ihmisoikeuksia sekä turvata niiden toteutuminen. (Amnesty 2023)

Ympäri maailmaa yhteisöt ovat asettaneet velvollisuuksia yksilöille ja ihmisryhmille. Yhdistyneiden kansakuntien vuonna 1948 järjestämässä yleiskokouksessa hyväksyttiin *ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus*, jolloin ihmisoikeudet alettiin nähdä kaikille kuuluvina oikeuksina. Ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa kirjattuja oikeuksia ovat esimerkiksi mielipiteen- ja sananvapaus, oikeus yksityisyyden suojaan, syrjinnän kieltä sekä oikeus sosiaaliturvaan. (Ihmisoikeusliitto 2023)

Ihmisoikeuksissa on pohjimmiltaan kysymys vapaudesta. Ihmisoikeudet ovat osa kansainvälistä oikeutta ja ne kuuluvat kaikille. (Amnesty 2023)

3.10 Trauma

Kaikki kokevat elämänsä aikana stressaavia hetkiä. Yleensä nämä hetket ovat lyhytkestoisia eivätkä aiheuta esteitä kehitykselle. Traumalla tarkoitetaan sieto- ja käsittelykyvyn ylittävää uhkaavaa tapahtumaa, joka voi olla esimerkiksi väkivallan uhriksi joutuminen sen todistaminen tai auto-onnettomuus (Duodecim 2021).

Arviolta joka neljäs lapsi kokee vakavan trauman ennen aikuisikää. Pienten lasten kyky hallita traumaan liittyviä tunteita on rajallinen ja kehittymätön ja siksi lapset ovat aikuisia alttiimpia trauman syntymiselle. Tutkimusten mukaan lapsi on erityisen altis traumatisoitumiselle, mikäli hänellä on oppimis- tai erityisvaikeuksia, aiempia psyykkisiä häiriöitä tai aiempaa traumataustaa. Lisäksi vanhempien psyykkiset sairaudet, sosiaalisen tuen ja turvan puute sekä menetykset voivat vaikuttaa trauman syntyyn. Traumalta voi suojata lapsen älykyys, kielellinen lahjakkuus sekä turvallinen kiintymyssuhde. (Duodecim 2021.)

The National Child Traumatic Stress Networkin (NCTSN) mukaan monella pakolaisella on taustalla traumaattisia kokemuksia, kuten esimerkiksi kokemuksia sodasta, väkivaltaista tai sen uhasta, nälänhädästä, kidutuksesta, pakkotyöstä, seksuaalisesta hyväksikäytöstä, terveydenhuollon puutteesta sekä läheisten menetyksestä. Lisähaasteita aiheuttaa usein pakolaisten tekemä matka kohti uutta kotimaata, jolloin pakolaiset saattavat elää pakolaisleireillä, joutua erotetuksi perheestään, menettää yhteisönsä tuen ja kokea epävarmuutta tulevaisuudesta. Kriisipsykologi Antti Klemetilän (2016) mukaan kaikilla pakolaisilla on traumaattisia kokemuksia, vaikka kaikki heistä eivät olekaan traumatisoituneita.

3.11 Toiminnallinen oikeudenmukaisuus

Toiminnallisen oikeudenmukaisuuden teoria on Townsendin ja Wilckockin 2004 esittelemä teoria. Toiminnallinen oikeudenmukaisuus perustuu siihen, että ihminen on toiminnallinen olento. Kun maailma on toiminnallisesti oikeudenmukainen, voivat ihmiset kuokistaa tekemällä heidän itsensä päättämää, hyödylliseksi ja merkityksellisesti kokeemaansa toimintaa. Toiminnallinen osallistuminen on merkittävä tekijä elämänlaadun näkökulmasta.

Toiminnallinen epäoikeudenmukaisuus sen sijaan ilmenee muun muassa toiminnallisena vieraantumisenä, toiminnallisena deprivatationa, marginalisoitumisena sekä epätasapainona (Townsend & Wilcock 2004: 82–83).

3.12 Perhekeskeinen toimintaterapiainterventio

Toimintaterapialla on monitieteellinen teoriatausta, joka perustuu suurilta osin toiminnan tieteeseen. Toimintaterapian tavoitteena on mahdollistaa ihmisen osallisuus yhteiskunnassa tukemalla tämän muutosta toimijana. Toimintaa tarkastellaan suhteessa sosiaaliseen, kulttuuriseen ja fyysiseen ympäristöön. (Toimintaterapeuttiliitto 2021.)

Toimintaterapeutin työ sisältää yksilöllisten arviointien tekemistä, terapiainterventioiden toteuttamista sekä lopputuloksen arvioimista. Perhelähtöisessä toimintaterapiassa sitoutetaan ja osallistetaan koko perhettä terapian suunnittelusta toteutukseen. Tutkimusten mukaan vanhempien osallistuminen lapsen terapiaan lisää tuloksellisuutta, sillä useimmiten perheenjäsenet ovat lapselle tärkeimmät ja merkityksellisimmät ihmiset tämän elämässä. Mikäli lapsella on moninaisia haasteita, on tärkeää tarjota perheelle moniammatillista tukea. Lähtökohta perhelähtöiseen työskentelyyn on avoin kommunikatio ammattilaisten ja asiakkaan sekä perheen välillä. (Dunn 2000: 4–6)

Varsinaisessa toimintaterapia-arvioinnissa on tarkoitus selvittää, miten lapsen toiminta, taidot sekä ympäristö kohtaavat. Toimintaterapeutti pyrkii selvittämään ja muodostamaan lapsen tilanteesta mahdollisimman laajan kuvan tarkastelemalla ja arvioimalla lapsen osallisuutta ja osallistumista toimintaan tämän omassa ympäristössä. (Case-Smith 2005: 2–5)

3.13 Kanadalainen asiakaslähtöisen toiminnan mahdollistamisen malli (CMCE)

The Canadian Model of Client-Centered Enblement (CMCE) eli kanadalainen asiakaslähtöisen mahdollistamisen malli. Mallin lähtökohtana on asiakaslähtöisen toiminnan mahdollistaminen ja se listaa toimintaterapeutilta vaadittavia taitoja. (Townsend, Beagan, Kumas-Tan, Versnel, Iwama, Landry, Stewart & Brown 2013: 116) Asiakaslähtöisyys on yksi toimintaterapian kulmakivistä, joka näkyy hyvin vahvasti myös toimintaterapeuttien työskentelyssä. Tärkeää on asiakkaan toiveiden huomioiminen siten, että asiakkaan arkeen liittyvä toiminta on keskiössä. Asiakkaana voi olla yksilö, järjestö tai yhteisö ihan niin kuin perhe tai ryhmäkin. (Townsend ym. 2013, 109–110) Itse asiakaslähtöisyydellä puolestaan tarkoitetaan toimintaterapeutin ja asiakkaan keskinäistä yhteistyötä sellaisten tavoitteiden saavuttamiseksi, jotka ovat asiakkaalle merkityksellisiä (Law ym. 2002: 29).

Asiakaslähtöisen terapiasuhteen tarkoituksena on toimintaan sitouttamisen ja sosiaalisia rakenteita hyödyntämällä mahdollistaa yksilöllistä sekä sosiaalista muutosta, jotka sillä hetkellä vaikuttavat asiakkaan elämään. CMCE on toisin sanoen toimintaterapeuttien käyttämä työväline, joka ohjaa terapeutteja kiinnittämään erityistä huomiota yksilölle merkitykselliseen toimintaan. (Townsend ym. 2013: 111–112) Malli jakaa terapeutin mahdollistamisen taidot kymmeneen avainasemassa olevaan taitoon, joiden avulla toimintaterapeutti toimii yhteistyössä, toimii puolestapuhujana, mukauttaa, valmentaa, sitouttaa, koordinoi, konsultoi, toimii erityisasiantuntijana, suunnittelee sekä opettaa (Townsend ym. 2013: 112–113). Avaintaitojen käyttöä ohjaa kahdeksan periaatetta, joita toimintaterapeutti voi käyttää useita samanaikaisesti (Townsend ym. 2013: 114.) Avaintaidot ovat osa toimintaterapeutin ammatillista toimintaa ja ovat siten läsnä jatkuvasti. Jokaisella taidolla on omat erityispiirteensä ja ne perustuvat aina parhaaseen saatavilla olevaan tutkittuun tietoon. (Townsend ym. 2013: 117)

4 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Opinnäytetyön tarkoituksena on tuottaa ja koota yhteen tietoa sekä perusteluita sille, millaisia tutkimuksia maahanmuuttajataustaisten lasten toimintaterapiaa koskien on aiemmin tehty, ja kuinka toimintaterapiaa hyödynnetään muualla maailmalla kyseisessä kontekstissa. Tästä syystä valitsimme tutkimusmenetelmäksemme *kuvailevan kirjallisuuskatsauksen*, johon etsimme tietoa Suomessa sekä ulkomailla toteutetuista tutkimuksista. Kirjallisuuskatsauksen tavoitteena on antaa aihealueesta laajempi kokonaiskuva sekä auttaa ymmärtämään käsiteltävää ilmiötä.

Tarkoituksemme on tuottaa Helsingin kaupungin perhekeskuksille tietoa maahanmuuttajataustaisista asiakkaista toimintaterapeutin asiakkaina ja tarkastella kulttuurien merkitystä toimintaterapiaprosessissa, jotta perhekeskukset saavat lisää tietoa siitä *minkälaisia haasteita maahanmuuttajataustaisilla lapsilla tutkimusten valossa usein esiintyy ja tuottaa tietoa, siitä miten näitä asiakasryhmiä voi paremmin ottaa huomioon muualla toteutetun toimintaterapian ja tutkimuksen valossa*.

Aihe valikoitui toimeksiantajan tarpeesta selvittää maahanmuuttajataustaisten lasten yleisimpiä haasteita ja sitä, miten toimintaterapiaa hyödynnetään maailmalla. Etenkin Helsingin kaupungin itäisten perhekeskusten asiakaskunta koostuu pitkälti monikulttuurisista asiakkaista, ja toimipaikan työntekijät ovat kokeneet näiden asiakasryhmien omaavan tietynlaisia haasteita, josta kaivattiin tutkimusnäyttöä tukemaan onnistunutta toimintaterapiaprosessia.

Kirjallisuuskatsauksen tyyppiä valikoitui kuvaileva eli narratiivinen kirjallisuuskatsaus. Narratiivinen kirjallisuuskatsaus kuvaa aiheeseen liittyvää aikaisempaa tutkimusta sekä sen laajuutta ja määrää. Narratiivisten kirjallisuuskatsauksen alatyypeistä päädyimme kartoittavaan yleiskatsaukseen (*scoping review*), jota ei rajoita tiukat ja tarkat säännöt (Stolt ym. 2016: 7; Salminen 2011:6).

4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymys

Opinnäytetyömme tarkoitus on selvittää *maahanmuuttajataustaisten lasten mahdollisuuksia ja haasteita toimintaterapiaprosessissa*. Tavoitteenamme oli tuottaa ja koota yhteen tietoa sekä perusteluita sille, millaisia tutkimuksia maahanmuuttajataustaisten lasten toimintaterapiaa koskien on aiemmin tehty, ja kuinka toimintaterapiaa hyödynnetään muualla maailmalla kyseisessä kontekstissa. Opinnäytetyömme tavoitteena oli siten

myös edesauttaa maahanmuuttajataustaisten lasten toimintaterapiaprosessin ymmärrettävyyttä.

Työtä ohjaava tutkimuskysymys on *kuinka kulttuurit näyttäytyvät neuvolaikäisen lapsen toimintaterapiaprosessissa*.

4.2 Tiedonhaun sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Vaikka tuotoksemme on ns. yleiskatsaus, määrittelimme aineistolle sisäänotto- ja poissulkukriteerit aineiston laadun varmistamiseksi. Ennalta määritetyt sisäänotto- ja poissulkukriteerit tuovat uskottavuutta kirjallisuuskatsaukselle sekä varmistavat sen, että käytetty aineisto on keskenään looginen ja noudattaa ns. punaista lankaa (Salminen 2011: 10–11). Valitsmamme sisäänotto- ja poissulkukriteerit löytyvät tarkemmin taulukosta 1.

Rajasimme pois yli 15 vuotta vanhat tutkimukset, jotta tieto olisi mahdollisimman ajankohtaista ja luotettavaa. Tarkoitus oli kuitenkin saada tarpeeksi laaja otto aiemmasta tutkimusmateriaalista, jonka vuoksi ajanjakso on valitun mittainen. Alustavan kirjallisuushaun perusteella kävi ilmi, ettei aiheesta ole kotimaista tutkimustietoa, jonka vuoksi lopullisessa tietokantojen valinnassa päädyimme kansainvälisiin tietokantoihin.

Teimme testihakuja myös muilla kuin valituilla hakusanoilla ja tarkastelimme, kuinka paljon tutkimuksia aiheesta on muiden ammattikuntien näkökulmasta, jolloin tuloksia löytyi huomattavasti laajemmin. Päätimme kuitenkin pysytellä toimintaterapeuttisissa tutkimusaineistoissa, jotta tulokset ovat opinnäytetyön tarkoituksen ja tavoitteen valossa tarkoituksenmukaisia. Alustavan kirjallisuushaun perusteella tutkimustietoa löytyi riittävästi kirjallisuuskatsauksen tekoa varten.

Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
Tutkimusartikkelit	Muut kuin tutkimusartikkelit
Englannin- ja suomenkielinen aineisto	Muu kuin englannin- ja suomenkielinen aineisto

Euroopassa, Yhdysvalloissa, Kanadassa, Australiassa sekä Uudessa-Seelannissa tehdyt tutkimukset	Muualla maailmassa tehdyt tutkimukset
Tutkimus tehty vuosina 2008–2023	Tutkimus tehty ennen vuotta 2008

Taulukko 1. Opinnäytetyössä käytettyjen tutkimusten sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Kirjallisuuskatsauksen aiheen määrittelyssä on hyödynnetty laajaa lähestymistapaa ja PCC-menetelmää (Taulukko 2), sillä tarkoituksena on selvittää mitä tuloksia aiheesta on raportoitu. PCC-menetelmän avulla olemme rajanneet asiakasryhmäksi neuvolaikäiset lapset (2–6-vuotiaat), käsitteeksi maahanmuuttajataustan ja/tai kulttuurin merkityksen ja kontekstiksi toimintaterapiaprosessin. PCC-menetelmää avuksi käyttämällä rajasimme aihealuetta ja muodostimme keskeisiä käsitteitä hakusanoiksi tietokantoihin (Hotus).

PCC-käsite	Käsitteen määrittely
P (tutkittava ryhmä)	Neuvolaikäiset (2–6-vuotiaat)
C (käsite)	Maahanmuuttajataustan ja/tai kulttuurin merkitys
C (konteksti)	Toimintaterapia

Taulukko 2. Opinnäytetyössä käytetty PCC-menetelmä

4.3 Tiedonhaun toteutus ja tulokset

Hyödynsimme kirjallisuuskatsauksen teossa Finkin (2004) systemaattisen kirjallisuuskatsauksen mallia selventämään eri vaiheita ja tuomaan kuvailevaan kirjallisuuskatsaukseen struktuuria ja selkeyttä. Finkin mallin mukaan kirjallisuuskatsauksen toinen vaihe on tietokantojen valinta. Jotta kirjallisuuskatsaus olisi mahdollisimman laaja ja luotettava, pyrimme käyttämään useita eri tietokantoja. Tiedonhaku toteutui viidestä eri tietokannasta – OTDbase, PubMed, SAGE Journals, OTseeker sekä Cinahl. Lisäksi hyödynsimme tiedonhaussa Google Scholaria ja MetCat Finnaa hakukoneena. Tutkimusartikkelien hakuja teimme yhteensä seitsemällä eri kerralla. Testihakujen avulla kartoitimme tutkimusaineistoa eri tietokannoissa, ja lopullisesta työstä poissuljettiin

SAGE Journals tietokantana, sillä eri hakusanayhdistelmistä huolimatta sieltä ei löytynyt tarkoituksenmukaista tutkimusdataa.

Finkin (2004) mallin mukaan seuraava vaihe kirjallisuuskatsauksessa on hakusanojen määrittely. PCC-menetelmää hyödyntämällä valitsimme kirjallisuuskatsaukseen tarkoituksenmukaiset hakusanat (Taulukko 3).

PCC-menetelmä	Valitut hakusanat
P (neuvolaikäiset eli 2–6-vuotiaat)	<i>Child, children, neuvolaikäinen, lapsi, lapset</i>
C (maahanmuuttajataustan ja/tai kulttuurin merkitys)	<i>Refugee, immigrant, maahanmuuttaja, pakolainen, turvapaikanhakija</i>
C (toimintaterapia)	<i>Occupational therapy, occupational therapist, occupational therapy process, ot, toimintaterapia</i>

Taulukko 3. Valitut hakusanat

4.4 Aineiston valinta

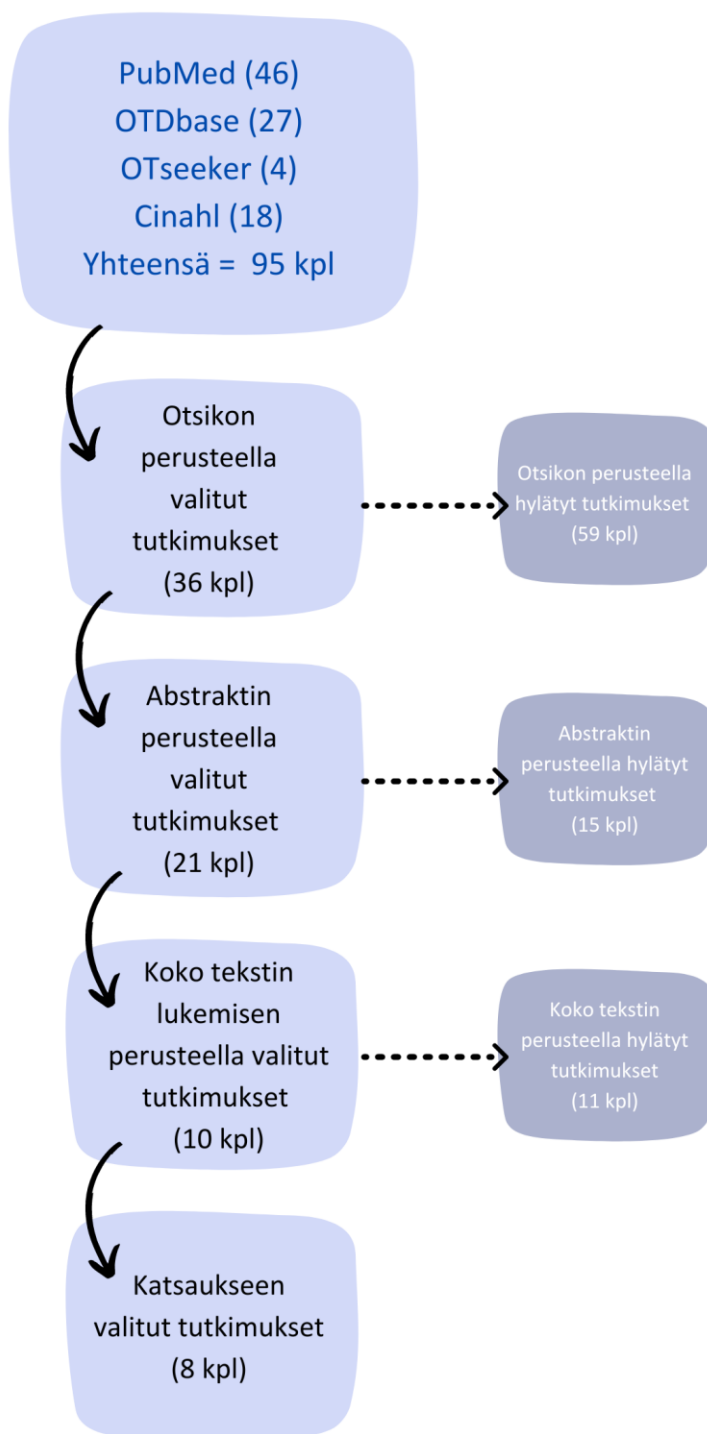
Vaikka kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa aineistohaun tarkka esittäminen ei ole välttämätöntä, esittelemme aineistohaun taulukossa 4 yksityiskohtaisesti opinnäytetyön luotettavuuden lisäämiseksi ja haun toistamisen mahdollistamiseksi.

Tietokanta	Hakupäivä	Hakusanat	Tulokset
PubMed	10.3.2023	<i>Occupational therapy AND immigrant child</i>	33
PubMed	10.3.2023	<i>Occupational therapy AND refugee child</i>	13

OTDbase	7.3.2023	<i>Immigrants OR immigration OR immigrant OR refugee OR refugees AND child OR kid OR children</i>	27
OTseeker	11.3.2023	<i>Refugee AND children</i>	4
Cinahl	12.3.2023	<i>Occupational therapy AND immigrants OR immigration OR immigrant OR refugee OR refugees AND child OR kid OR children</i>	18

Taulukko 4. Toteutuneet hakukerrat ja –sanat tietokannoittain

Valittujen hakusanojen perusteella tuloksia löytyi yhteensä 95 kappaletta. Otsikon perusteella valittujen tutkimusten määrä rajaantui 36 kappaleeseen, ja abstraktin lukemisen perusteella jäljelle jäi 21 tutkimusta. Lopullisiksi kirjallisuuskatsauksen lähteiksi jäi kahdeksan tutkimusta 4 eri tietokannasta. Tarkempi sisäänotto- ja poissulkuprosessi löytyy PRISMA-kaaviosta, jonka esittelemme taulukossa 5. PRISMA-kaavio on vakiintunut tapa kuvata hakutulosten valintaprosessia systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa, ja halusimme hyödyntää sitä struktuurin lisäämiseksi (PRISMA 2023).

Taulukko 5. PRISMA-kaavio havainnollistamaan hakutulosten valintaprosessia.

4.5 Aineiston käsittely ja analysointi

Kerättyämme riittävästi aineistoa suoritimme sen perusteella laadullisen sisällönanalyysin. Keskityimme analyysissä siihen, mitä ja miten asioita käsitellään aikaisemmissa tutkimuksissa, oppikirjoissa ja artikkeleista ja pyrimme löytämään aineiston perusteella

vastaukset tutkimuskysymyksiin. Tarkoituksena ei ole mitata tilastoja tai muuten analysoida numeerisesti mitattavaa sisältöä ja näin ollen analyysitapa on laadullinen (Tuomi & Sarajärvi 2018: 64).

Aineiston analyysin tarkoituksena on muodostaa synteesi, eli ymmärrystä lisäävä kokonaisuus (Stolt ym. 2016: 30–31). Aineistoa on yksinkertaistettu ja lajiteltu niin, että yhteenvedo on helpompaa. Analyysissa on tiivistetty aineiston keskeistä informaatiota kadottamatta tärkeitä näkökulmia. Aineistoa voidaan lähteä analysoimaan hyödyntämällä jotain teoriaa ja tarkastelemalla aineistoa tuosta teoriasta käsin. Toinen vaihtoehto on ns. aineistolähtöinen analyysi, jota tässä hyödynnämme. (Eskola 2005: 150–154.)

Onnistunutta analyysia varten aineisto tulee tuntee perinpohjaisesti ja se on syytä lukea useampaan kertaan, jotta se avautuu alustavasti (Eskola 2005: 151). Ensimmäinen vaihe aineiston sisällönanalyysissa on pelkistäminen. Pelkistäminen piti aineiston käsittelyssä sisällään englanninkielisen aineiston avainsanojen suomennoksen (Eskola 2005: 152).

Pelkistämisen jälkeen aineisto ryhmiteltiin eli klusteroitiin, toisin sanoen aineistosta nousseita pelkistettyjä ilmauksia verrattiin keskenään ja etsittiin niistä eroavaisuuksia ja samankaltaisuuksia. Näin eri teemat saadaan ryhmiteltyä ja nimettyä pää- sekä alakategoriat. (Tuomi & Sarajärvi 2018: 124–125)

Viimeinen osa-alue analyysissa on aineiston käsitteellistäminen, jossa erotetaan oleellinen tieto ja muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Analysoidut teemat vertaillaan ja yhdistellään, jotta saadaan vastaus tutkimuskysymyksiin. Tuloksissa kuvataan käsitteet ja niiden sisällöt sekä vedetään johtopäätöksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2018: 126–127)

Teemat	Alakategoriat teemoittain
Mielenterveysongelmat	Käytöshäiriöt Traumat Post-traumaattinen stressihäiriö
Neurologiset häiriöt	Käytöshäiriöt

	Kehitykselliset häiriöt Autismin kirjo
Ihmisoikeudet	Toiminnallinen oikeudenmukaisuus Kulttuurisensitiivinen kuntoutus Kulttuurinen kompetenssi
Yhteisön merkitys kuntoutuksessa	Perheen osallisuus Sosiaalinen osallisuus Koulutus

Taulukko 6. Valitun aineiston abstrahointi eli esille nousseet teemat ja niiden alakategoriat

5 Kirjallisuuskatsauksen tulokset

Aineiston abstrahoinnin perusteella esille nousi neljä pääteemaa alakategorioineen: mielenterveyshaasteet, neurologiset häiriöt, ihmisoikeudet sekä yhteisön merkitys kuntoutuksessa. Teemat alakategorioineen kuvattu tarkemmin taulukossa 6.

Tutkielmassa käytetyistä artikkeleista voidaan yhteisesti todeta, että lähes jokaisessa artikkelissa käsiteltiin maahanmuuttajataustaisen tai pakolaisstatuksen omaavien lasten haasteita verrattuna tutkimusmaan kantaväestöön. Yksittäisenä suurimpana yhdistävänä tekijänä esille nousi trauma. Yleisimpiä haasteita maahanmuuttaja- tai pakolaislapsilla olivat mielenterveydelliset syyt ja häiriöt, kehitykselliset häiriöt, koulumenestys, traumaattisten tapahtumien vaikutus lapsen elämään ja sen laatuun, sekä lapsen hyvinvointiin ja kulttuurin vaikutus osallisuuteen. Tutkimusartikkeleita oli koottu Yhdysvalloista, Norjasta, Australiasta, Espanjasta, Uudesta-Seelannista ja Kanadasta.

Artikkelien perusteella kulttuurin vaikutus toimintaterapiaprosessiin ja kuntoutumiseen on merkittävä ja kommunikaation merkitys korostuu toimintaterapiatyössä. Christien (2022) tutkimus pyrki selvittämään toimintaterapeutilta vaadittavia taitoja lapsipakolais-

ten kanssa työskennellessä, kun taas Mazzeon ym. (2022) tutkimus osoittaa, ettei toimintaterapiaa hyödynnetä tarpeeksi etenkin traumaperäisessä kuntoutuksessa lasten osalta. King ym. (2014) & Maroney ym. (2014) painottavat tutkimuksissaan kulttuurisensitiivisyyttä ja avoimen kommunikaation merkitystä. Kingin ym. (2014) mukaan perheiden osallistaminen ja saaminen yhteistyöhön huomioimalla heidän erityinen tilanteensa on keskeinen periaate toimintaterapiaprosessissa. Yhteisymmärryksen saavuttaminen toimintaterapia-asiakkaan ja toimintaterapeutin välillä on olennaista asiakkaiden kuntoutumiseen sitoutumisen kannalta.

Maroney ym. kertoo, että uusia kulttuurisensitiivisiä toimintaterapiamalleja tarvitaan vastaamaan maahanmuuttajasukupolvien tarpeita, mikä puolestaan yhtyy Kingin ym. tutkimustulosten linjaan.

5.1 Mielenterveysongelmat

Aineistossa nousi esiin useamman kerran maahanmuuttajataustaisten lasten mielenterveyden haasteet. Nazaret, Jiménez-García, Alonso-Fernández, Hernández-Barrera & Palacios-Cena (2017) seurasivat 4–14-vuotiaiden lasten kehitystä mielenterveyden ja elämänlaadun näkökulmasta. Tutkimuksessa vertailtiin espanjalaisten paikallisten lasten tuloksia maahanmuuttajataustaisten lasten tuloksiin ja se toteutettiin hyödyntämällä kansallista kyselylomaketta (Spanish National Health Survey, SNHS). Tutkimustulosten perusteella maahanmuuttajataustaisilla lapsilla oli joka ikäluokassa kantaväestöä enemmän käytöshäiriöitä, tunneperäisiä haasteita, hyperaktiivisuutta sekä haasteita sosiaalisissa suhteissa. Tutkimusta tehtiin vuosien 2006 ja 2012 välillä ja sen tuloksien perusteella maahanmuuttajataustaisten lasten elämänlaatu parani vuotta 2012 kohden verrattuna tutkimuksen alkuun. Tulosta perustellaan sillä, että tuolloin vallitseva ekonominen tilanne maassa pakotti useita maahanmuuttajataustaisia perheitä lähtemään Espanjasta, jolloin jäljelle jäivät ne, joiden taloudellinen sekä sosiaalinen tilanne oli parempi ja elämänlaatu hyvä.

Nazaretin ym. (2017) tutkimuksessa ei eritellä tarkemmin sitä, mistä tutkimukseen osallistuneet maahanmuuttajataustaiset lapset ovat kotoisin, kun taas Christien (2022) suorittamassa tutkimuksessa kohderyhmä oli Uuteen-Seelantiin muuttaneet afgaanipakolaiset. Christien tapaustutkimuksessa tutkittiin tarkemmin valitun perheen osalta sitä, mitä tarkoittaa pakolaisuus ja miten se vaikuttaa perheen arkeen ja toiminnallisuuteen. Tutkimuksessa kartoitettiin erilaisia keinoja auttaa traumatisoitunutta perhettä toimintaterapian keinoin. Yhteenvetona Christie toteaa trauman muuttavan ihmistä pysyvästi ja ai-

kaisempi normi jää väistämättä menneisyyteen, vaikka traumaa pystyisikin käsittelemään ja siitä aiheutuneista tunteista pääsisikin yli. Toimintaterapiainervention tarkoitus on tässä tapauksessa etsiä ja kartoittaa uusia vahvuuksia ja positiivista ajattelutapaa koskien muutosta. Pakolaistaustaisilla henkilöillä on usein menneisyydessään traumaattisia kokemuksia, kuten esimerkiksi vainoa, kidutusta, seksuaalista hyväksikäyttöä tai perheenjäsenten menetystä, jonka vuoksi post-traumaattisten stressireaktioiden määrä pakolaistaustaisten henkilöiden keskuudessa on suuri (Christie 2022).

Mazzeon & Bendixenin (2022) tutkimuksessa korostuu trauman aiheuttamat pitkäkestoiset vaikutukset lapsen hyvinvointiin ja täten myös toiminnalliseen suoriutumiseen. Tutkimus toteutettiin kirjallisuuskatsauksena ja sen tarkoitus oli kartoittaa toimintaterapeutin roolia traumatisoituneiden lasten kuntoutuksessa. 11 tutkimusartikkelin katsauksessa esitetään psykoterapiapainotteisen interventioiden merkitystä trauman hoidossa, kuten myös leikki- ja taideterapiaa, joogaa sekä ratsastusterapiaa. Mazzeo ym. (2022) toteaa toimintaterapeutin olevan usein aliarvostettu traumatisoituneen lapsen kuntoutuksessa.

Christien (2022) tutkimuksen perusteella sen sijaan traumatisoituneen lapsen kuntoutuksen onnistumisen takaamiseksi terapeutilla tulisi olla osaamista SPICC-menetelmistä. Crawford, Barlott, Begg, Mitchelson, Teo & Turpin (2022) sen sijaan painottavat toimintaterapeutin osaamista Kanadalaisen asiakaslähtöisen toiminnan mahdollistamisen mallin (CMCE) periaatteista.

SPICC-menetelmillä Christie (2022) tarkoittaa viiden portaan mallia, joka on luotu lapsen psykoterapiaprosessin tueksi. Gerardin ja Foon (2013) luoman mallin portaat sisältävät asiakaslähtöisen neuvonnan, Gestalt-terapian, narratiivisen terapian sekä kognitiivisen käyttäytymisterapian elementtejä. Christien tutkimukseen osallistuneiden perheiden kuntoutuksessa toimintaterapeutin osaamisesta näistä metodeista oli ollut hyötyä. Christie painottaa traumatisoituneen lapsen toimintaterapian vaikuttavuuden lisäämiseksi myös muiden tieteenalojen opiskelua ja ymmärrystä, etenkin psykoterapian. Christie myös toteaa taiteen, tarinankerronnan, leikin sekä ruoan yhdistämisen toimintaterapiaan vaikuttavan mahdollisesti positiivisella tavalla terapian vaikuttavuuteen.

Crawfordin ym. (2022) tutkimuksessa esiin nousseen CMCE-mallin keskiössä on asiakaskeskeisyys, toiminta sekä toiminnan mahdollistaminen ja siinä esitellään toimintaterapeutin 10 ydintaitoa. CMCE-mallissa toimintaterapeutin tärkeimmät taidot ovat kyky

mukauttaa, toimia puolestapuhujana, valmentaa, toimia yhteistyössä, neuvotella ja konsultoida, koordinoita, suunnitella ja rakentaa, opettaa, sitouttaa sekä toimia erikoisasiantuntijana (Townsend ym. 2007: 116–128).

5.2 Neurologiset häiriöt

Kanadassa Shanmugarajah, Rosenbaum & Di Rezze (2022) tutkivat kuinka autismin kirjo ymmärretään eri maahanmuuttajaryhmien keskuudessa, tässä tapauksessa koskien Sri Lankasta Kanadaan muuttanutta väestöä. Tutkimuksen lähtökohtana oli selvittää, miten tiedon puute voi aiheuttaa haasteita siinä, miten maahanmuuttajaperheet saavat tukea kuten esimerkiksi toimintaterapiapalveluita. Tutkimus toteutettiin haastatteluina ja laadullisena sisällönanalyysina. Tutkimukseen osallistuneet henkilöt kokivat autismin ja kulttuurin kahtena toisistaan erillisenä käsitteenä, ja vain pieni osa kertoi kulttuurin vaikuttavan suuresti lapsen elämään. Nämä vanhemmat esimerkiksi saattoivat rukoilla säännöllisesti ja kokivat uskon ja kulttuuristen uskomusten vaikuttavan positiivisesti lapsen elämään. Suuri osa vanhemmista kuitenkin katsoi sopeutuneensa länsimaalaiseen kulttuuriin. Nämä vanhemmat kokivat ajanpuutteen, lapsen toisinaan haastavan käytöksen sekä yleisten uskomusten koskien lapsen autismia vaikuttaneen siihen, että kulttuuriset tavat ja uskomukset oli hylätty.

Suurin osa Shanmugarajahin ym. (2022) tutkimukseen osallistuneista vanhemmista oli sitä mieltä, että terveydenhuollon palvelut olivat olleet hyviä ja riittäviä lapsen diagnoosin saamisen jälkeen. Jotkut vanhemmat olivat kokeneet hyötyvänsä vertaistukiryhmistä sekä erilaisista infotilaisuuksista, joissa tietoa jaetaan, mutta moni koki, ettei yksilöllisiä tarpeita ole huomioitu riittävästi. Muun muassa kielimuuri koettiin monien kohdalla suurenakin haasteena, eikä sitä ammattilaisten toimesta huomioitu riittävästi. Esimerkiksi sairaalassa ja koulussa kielimuurin koetaan aiheuttavan usein haasteita ja vanhemmat eivät välttämättä ymmärrä ammattisanastoa tai osaa vastavuoroisesti kommunikoida omia tunteitaan ja uskomuksiaan.

Kommunikaatiohaasteiden vuoksi vanhemmat pelkäsivät, että tärkeää tietoa jää saamatta. Lisäksi taloudelliset haasteet näyttelivät suurta osaa miltei kaikkien tutkimukseen osallistuneiden perheiden kohdalla. Suurin osa perheistä kertoi haastatteluissa, ettei heillä ole varaa kaikkiin yksityisiin palveluihin, joista heidän lapsensa mahdollisesti hyötyisi. Julkiset palvelut koettiin vaikeasti saataviksi ja niiden odotusajat olivat pitkiä.

5.3 Ihmisoikeudet

Crawford, Barlott, Begg, Mitchelson, Teo & Turpin (2022) toteavat tutkimuksensa lähtökohdissa, että turvapaikkaa hakevat lapset kohtaavat toiminnallista epätasa-arvoa sekä ihmisoikeusloukkauksia. Tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa, millaisia taitoja pakolaislasten kanssa työskentelevät toimintaterapeutit tarvitsevat työssään. Tutkimus toteutettiin Australiassa afgaanipakolaisten kanssa, ja siinä hyödynnettiin Kanadalaista asiakaslähtöisen toiminnan mahdollistamisen mallia (CMCE).

Crawfordin ym. (2022) tutkimuksessa haastateltiin semi-strukturoitua haastattelupohjaa hyödyntäen 10 toimintaterapeuttia, jotka työskentelevät pakolaislasten parissa Australiassa lasten vastaanottokeskuksessa. Tutkimustulokset kuvaavat toimintaterapeutilla vaadittavan monitasoista lähestymistapaa, joka vastaa niin yksilön, perheen kuin yhteiskunnan tarpeisiin samalla kertaa. Tutkimuksessa pohditaan, miten kolmiosainen lähestymistapa toimintaterapiainventioon sisältäen makro-, mikro- sekä mesotasot voisi tukea interventiossa paremmin toiminnallisen tasa-arvon toteutumista. CMCE-mallissa esitellyt taidot koettiin tarpeellisiksi pakolaislasten toimintaterapiaprosessissa, mutta tutkimukseen osallistuneet toimintaterapeutit painottivat näiden lisäksi terapeutin nöyryyttä sekä lisää työskentelyä ammattilaisen ja asiakkaan tasa-arvoisen suhteen saavuttamiseksi.

Kingin, Desmaraisin, Lindsayn, Piérartin & Tétreaultin (2014) toteuttamaan moniammatilliseen kyselytutkimukseen osallistui 42 sosiaalialan ammattilaista (16 toimintaterapeuttia, 10 sosiaalityöntekijää sekä 16 puheterapeuttia) Kanadassa, jotka työskentelevät maahanmuuttajataustaisten perheiden kuntoutuksen parissa. Tutkimus selvitti tehokkaan viestinnän sekä asiakkaan osallisuuden merkitystä kulttuurisensitiivisessä kuntoutuksessa. Tutkimuksessa nousi esille neljä pääteemaa: perhesuhteiden ja -tilanteen ymmärrys, yhteistyösuhteen rakennuksen merkitys, terapiaprosessin yksilöllinen räätälöinti sopimaan perheen tilanteeseen sekä sen varmistaminen, että perhe ymmärtää terapiaprosessin.

Kingin ym. (2014) tutkimustulokset osoittavat, että tehokas, kaksisuuntainen viestintä on elintärkeää terapiaprosessin onnistumiselle, sillä se osallistaa myös vanhemmat lapsen prosessiin. Ympäristön osallisuudella on vuorostaan positiivinen vaikutus terapian vaikuttavuuteen. Koko perheen osallistaminen ja perheen yksilöllisen tilanteen huomioiminen on tutkimuksen mukaan yksi tärkeimmistä asioista hyvälaatuisen, perhekeskeisen terapiaprosessin onnistumiseksi.

Myös Mahoreyn, Potterin & Rai Thacoren (2014) tutkimuksessa esitetään, että kuntoutuspalveluita tulisi kehittää kulttuurisensitiivisempään suuntaan, sillä esimerkiksi afgaani- ja muissa muslimiyhteisöissä muun muassa sosiokulttuuriset uskomukset, asenteet ja uskonto eroavat usein suuresti Australian valtaväestöstä ja niillä on merkittävä vaikutus terapiaprosessiin ja kuntoutukseen. Tutkimuksen mukaan kulttuurisensitiivisiä toimintamalleja tullaan tarvitsemaan myös tulevaisuudessa. Saman toteaa Shanmugarajah ym. (2022) tutkimuksessaan. Avoin kommunikaatio ja luottamussuhteen rakennus ammattilaisten ja asiakasperheiden välillä on tärkeää myös kulttuurisen kompetenssin saavuttamiseksi.

5.4 Yhteisön merkitys kuntoutuksessa

Mahorey, Potter & Rai Thacore (2014) selvittävät tutkimuksessaan afgaanipakolaisten kokemuksia toimintaterapiaprosessista Australiassa. Tapaustutkimuksessa todetaan, että pakolaislasten ja heidän perheidensä ajatukset, odotukset sekä tavoitteet saattavat erota suurestikin siitä, mitä kuntoutusohjelma todellisuudessa tarjoaa ja mitkä ovat ammattilaisen näkemykset. Tutkimuksen perusteella afgaanikulttuuriin sidonnaiset sosiokulttuuriset uskomukset ja asenteet vaikuttavat terapiaprosessiin. Muslimikulttuurissa perhekeskeisyys sekä uskonto ovat suuressa roolissa ja perhe- ja kuntoutuspalveluita tulisi tutkimuksen tulosten perusteella kehittää kulttuurisensitiivisempään suuntaan. Mahorey ym. (2014) korostaa tutkimuksessaan afgaanikulttuurin yhteisöllisyyttä ja yhteisön merkitystä ja miten se tulisi ottaa huomioon sekä osallistuttaa terapiaprosessiin.

Parven, Yoonsang, Stoffel, Carrol & Magana (2015) vertaavat Yhdysvalloissa toteutetussa tutkimuksessaan maahanmuuttajataustaisten lasten sosiaalista osallisuutta kantaväestöön. Tutkimuksessa osoitetaan maahanmuuttajataustaisten lasten osallisuuden olevan monen osa-alueen saralla matalammalla tasolla kantaväestöön verrattuna – tutkimuksen perusteella erot näkyvät muun muassa sairaskorvauksen kattavuudessa, kodinhoidossa, kodin osallisuutta yhteisön toimintaan sekä pääsyn nettiin. Parvenin ym. (2015) löydösten perusteella toimintaterapiaprosessissa on hyvä huomioida erityisesti osallisuuden näkökulma maahanmuuttajataustaisen asiakkaan kohdalla.

Opland Stenersenin, Rudmanin & Raanaasin (2015) Norjassa toteutetussa tutkimuksessa kartoitettiin miten parhaiten tukea maahanmuuttajataustaisten lasten oppimista. Tutkimuksen perusteella maahanmuuttajataustaisten lasten koulumenestys oli verrattain huonompi kuin norjalaisen kantaväestön. Koulumenestyksen eron vaikutukseksi tunnistettiin kielelliset haasteet, vanhempien osallisuuden puute ja alueellinen eriytyminen. Myös Kanadassa toteutettu Shanmugarajahin, Rosenbaumin & Di Rezzen (2022)

tutkimuksessa todetaan, että maahanmuuttajataustaisten henkilöiden tulotaso on usein matalampi kuin kantaväestön, joka vaikuttaa siihen millä alueella he asuvat. Tämä aiheuttaa alueellista segregaatiota, jolla tarkoitetaan kaupungin asuinalueiden väestörakenteen demografista, sosioekonomista tai etnistä eriytymistä.

Shanmugarajahin ym. (2022) mukaan lapsen diagnoosilla saattaa olla suuri vaikutus myös isovanhempien ja yhteisön tukeen. Tutkimus keskittyy autismediagnoosin saaneisiin lapsiin ja heidän perheisiinsä. Tutkimukseen osallistuneet perheet kokivat usein esimerkiksi isovanhempien ymmärryksen diagnoosista riittämättömäksi, jolloin heidän osallisuutensa interventioon jäi vähäiseksi. Toisaalta osa vanhemmista koki saavansa sukulaisten tukea muun muassa lastenhoidossa, ruoanlaitossa ja moraalisessa tuessa, joka näkyi esimerkiksi rukoilun muodossa. Moni autistisen lapsen vanhemmista jätti kertomatta lapsen diagnoosista isovanhemmille, sillä kokivat tiedon aiheuttavan heille ylimääräistä huolta, ja moni koki suvun vanhimmilla olevan haasteita ymmärtää diagnoosia.

5.5 Tulosten tarkastelu

Tutkimusten analysoinnin ja esittelyn jälkeen selitetään ja tulkitaan tutkimusten tuloksia ja vedetään niistä johtopäätöksiä. Tulosten tarkastelussa pyritään laatimaan aineistosta synteesejä, jotka kokoavat yhteen esille nousseet pääasiat ja antavat vastauksia asetettuihin tutkimuskysymyksiin (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009: 229–230).

5.5.1 Toimintaterapeutilla tarvittavat taidot maahanmuuttajataustaisen lapsen mielenterveyshaasteiden kuntoutuksessa

Nazaretin ym. (2017) Espanjassa teetetyin tutkimuksen perusteella maahanmuuttajataustaisilla lapsilla oli joka ikäluokassa espanjalaista kantaväestöä enemmän käyttöhäiriöitä, tunneperäisiä haasteita, hyperaktiivisuutta sekä haasteita sosiaalisissa suhteissa. Myös Parviaisen (2023) kotimainen väitöskirjatutkimus raportoi vastaavasti Suomessa turvapaikkaa hakevilla lapsilla olevan kantaväestöä enemmän psykiatrisia oireita, joka näkyy esimerkiksi kaverisuhteissa. Parviaisen mukaan maahanmuuttajataustaisten lasten mielenterveyden tukemisessa tärkeää on huomioida vuorovaikutuksellisia suhteita sekä yhteisön merkitystä.

Christie (2022) sen sijaan toteaa etenkin pakolaistaustaisilla lapsilla olevan lähes aina traumaattisia kokemuksia menneisyydessään ja painottaa trauman merkitystä sen muuttaessa ihmistä pysyvästi. Vastaavasti Mazzeon & Bendixenin (2022) tutkimuksessa korostuu trauman aiheuttamat pitkäkestoiset vaikutukset lapsen hyvinvointiin ja täten myös toiminnalliseen suoriutumiseen.

Christien (2022) tutkimuksessa painotetaan traumatisoituneen lapsen kuntoutuksen onnistumisen takaamiseksi toimintaterapeutin osaamista SPICC-menetelmistä, jotka ovat psykoterapiassa käytetty viitekehys. Christien tutkimustuloksissa näkyy vahva painotus muidenkin kuin toimintaterapian tieteenalojen opiskelu ja ymmärrys. Crawford ym. (2022) sen sijaan korostaa ammattilaisen osaamista Kanadalaisen asiakaslähtöisen toiminnan mahdollistamisen mallin (CMCE) periaatteista. CMCE-malli on toimintaterapian näkökulmasta kehitetty malli, joka havainnollistaa terapeutin ja asiakkaan suhdetta sekä asiakasta toiminnan keskiössä.

Yhteistä tutkimuksilla on se, että ne korostavat toimintaterapeutin olevan usein aliarvostettu traumatisoituneen lapsen kuntoutuksessa. Lisäksi tutkimustulosten perusteella maahanmuuttajataustaisten lasten parissa työskentelevällä toimintaterapeutin tulee kyetä hahmottamaan omaa kulttuurista taustaansa ja sen myötä peilaamaan sitä vieraseen kulttuuriin. Toimintaterapeutin tulee perehtyä aiheeseen ja suhtautua eri kulttuureihin avoimesti ja kiinnostuneesti. Työnantajan puolelta kulttuurista kompetenssia voidaan pyrkiä lisäämään muun muassa koulutuksilla ja työnohjauksilla.

Käytännön interventiomenetelmistä Mazzeo ym. (2022) korostaa psykoterapiapainotteisen interventioiden merkitystä trauman hoidossa, kuten myös leikki- ja taideterapiaa, joogaa sekä ratsastusterapiaa. Myös Christie (2022) toteaa taiteen, tarinankerronnan,

leikin sekä ruoan yhdistämisen toimintaterapiaan vaikuttavan mahdollisesti positiivisella tavalla terapian vaikuttavuuteen.

5.5.2 Kulttuurisensitiivisen ja tasa-arvoisen kuntoutuksen takaaminen

Ihmisoikeuksia ovat esimerkiksi mielipiteen- ja sananvapaus, oikeus yksityisyyden ja perhe-elämän suojaan, syrjinnän kieltä sekä oikeus sosiaaliturvaan. (Ihmisoikeusliitto 2023). Crawfordin ym. (2022) raportoivat tutkimuksessaan, että turvapaikkaa hakevat lapset kohtaavat jatkuvasti toiminnallista epätasa-arvoa sekä ihmisoikeusloukkauksia. Myös King ym. (2014) sekä Shanmugarajah ym. (2022) painottavat kuntoutuspalveluiden kulttuurisensitiivistä kehittämistä niin, että ihmisoikeudet ja yhdenvertaisuus toteutuisivat paremmin kuin tällä hetkellä.

King ym. (2014) antaa painoarvoa koko perheen osallistamiselle ja perheen yksilöllisen tilanteen huomioimiselle. Vastaavasti Shanmugarajah ym. (2022) korostaa avointa kommunikaatiota sekä luottamussuhteen syntymistä koko asiakasperheen ja ammattilaisen välillä, jotta kulttuurisesti sensitiivinen kuntoutus voidaan taata. King nostaa esille myös varmistamisen siitä, että koko perhe ymmärtää toimintaterapiaprosessin, jonka muun muassa Shanmugarajin ym. (2022) tutkimukseen osallistuneet perheet kokivat usein haasteelliseksi. Edellisessä kappaleessa mainittu tulkkien hyödyntäminen nousee yhdeksi käytännön ratkaisuksi kommunikaation sujuvuuteen ja ymmärryksen lisäämiseen sekä ammattilaisen että asiakkaan kohdalla.

Crawford ym. (2022) peräänkuuluttaa tutkimustuloksissaan terapeutin nöyryyttä sekä lisää työskentelyä ammattilaisen ja asiakkaan tasa-arvoisen suhteen saavuttamiseksi. Vaikka asiakkaan kulttuuriset tavat tuntuisivat ammattilaisesta vaikeilta ymmärtää, on tärkeää noudattaa asiakkaan toiveita kulttuuria koskien ja tukea niiden säilyvyyttä, mikäli se on asiakkaalle tärkeää. Kulttuuriset taustatekijät tulee nähdä kuntoutuksessa voimavarana ja hoitoa tukevin keinoina, eikä haasteina. Vaikka Christie (2022) ja Mazzeo ym. (2022) painottavat toimintaterapeutin osaamista ja ymmärrystä laajalti muiltakin tieteenaloilta, nousee moniammatillisuuden ja muiden ammatillisen osaamisen hyödyntäminen tärkeäksi. Maahanmuuttaja- tai pakolaistaustaisen lapsen kuntoutuksessa moniammatillisuudesta kannattaa viestiä asiakkaalle, sillä se saattaa olla hänelle uusi tapa. Moniammatillisuuden hyödyntäminen nähdään voimavarana, ja asiakas tulee ohjata eteenpäin tarvittaessa. Maahanmuuttajataustaisen asiakkaan kohdalla on tärkeää varmistaa asiakkaan pääsy eteenpäin palveluviidakossa (Castanella ym. 2018: 120–121).

Kanadassa Shanmugarajah, Rosenbaum & Di Rezze (2022) tutkimukseen osallistuneet henkilöt kokivat neurologisen häiriön ja kulttuurin kahtena toisistaan erillisenä käsitteenä, ja vain pieni osa kertoi kulttuurin vaikuttavan suuresti lapsen elämään. Moni vanhemmista koki joutuneensa hylkäämään kulttuurinsa ja siihen liittyvät tavat ja uskomukset lapsen diagnoosin vuoksi. Nämä vanhemmat kokivat ajanpuutteen, lapsen toisinaan haastavan käytöksen sekä yleisten uskomusten koskien lapsen autismia vaikuttaneen asiaan.

Tutkimustulosten perusteella perheet kokivat, ettei yksilöllisiä tarpeita huomioitu riittävästi ja muun muassa kielimuuria ei ammattilaisten toimesta koettu huomioitavan riittävästi. Vanhempien oli usein vaikea ymmärtää ammattisanastoa tai kommunikoida omia tunteitaan ja uskomuksiaan. Kotimaassa tämä on pyritty enenevässä määrin ottamaan huomioon ja Suomessa palvelujärjestelmää on pyritty jo vuodesta 2011 parantamaan siten, että se pystyy tarjoamaan tasavertaista palvelua maahanmuuttajataustaiset perheet huomioon ottaen (Gaily 2011).

Asiakkaiden yhdenvertainen kohtelun takaamiseksi tulisi asiakkaita tukea heidän sitä tarvitessaan, sekä poistaa kynnyksiä, jotka estävät palvelujen saavutettavuutta. Muun muassa tulkkiavusteinen työskentely sekä selkokielen tai asiakkaan oman kielen käyttö erilaisissa materiaaleissa voivat positiivisella tavalla auttaa asiakkaan terapiaprosessissa. Myös niin sanotun kulttuuritulkin käyttö on mahdollista, joka luo sillan ammattilaisen ja asiakkaan välille yhteisymmärryksen parantamiseksi. Kulttuurisensitiivinen työote on joustavaa ja voi tarkoittaa asiakkaan kohdalla hänen tarpeidensa mukaan esimerkiksi perhekeskeisempää työtettä, jalkautuvampaa työtä tai pidempiä vastaanottoaikoja (Castanela ym. 2018: 116–117).

5.5.3 Yhteisöllisen kulttuuritaustan huomioiminen

Eri kulttuurien kohtaamisessa tulee huomioida yhteisöllisten ja yksilöllisten kulttuurien erot. Länsimaisia kulttuureja pidetään yksilöllisempinä kuin esimerkiksi afrikkalaisia tai aasialaisia yhteiskuntia (Väestöliitto). Toki jokaisella henkilöllä on oma suhteensa kulttuuriinsa ja taustaansa. Toimintaterapeutin tulisi ymmärtää ja tiedostaa yhteisöllisten ja yksilöllisten kulttuurien eroavaisuuksia, jotka vaikuttavat käytännön työhön. Yksi merkittävä eroavaisuus näiden kulttuurien välillä voi olla esimerkiksi se, miten yhteisöllisissä kulttuureissa jaetaan henkilökohtaisia ongelmia vain lähipiirin kesken, kun taas yksilöllisissä kulttuureissa eli länsimaissa saatetaan pitää luontevampana kääntyä ammattiauttajan puoleen. Yhteisöllisissä kulttuureissa yksilöt saattavat määrittää identiteettiään toisten yhteisön jäsenten kautta, kun taas yksilöllisessä kulttuurissa on ominaisempaa

pitää itseään ja persoonallista identiteettiään vahvemmin erillisenä (Puukari & Korhonen 2013: 36–38.) Maroneyn (2014) mukaan muun muassa afgaani- sekä muut muslimikulttuurit korostavat usein yhteisöllisyyttä ja yhteisön merkitystä, ja merkittäviä arvoja ovat perhekeskeisyys sekä uskonto.

Käytännön työssä maahanmuuttajan yhteisöllisen kulttuurin voi ottaa huomioon tiedostamalla sen merkityksen ja kutsumalla mukaan perheenjäseniä tai sukua (Puukari & Korhonen 2013: 38). Aina tämä ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista - Shanmugarajahin ym. (2022) mukaan moni autistisen lapsen vanhemmista jätti kertomatta diagnnoosista isovanhemmille, sillä kokivat tiedon aiheuttavan heille ylimääräistä huolta ja moni koki suvun vanhimmilla olevan haasteita ymmärtää diagnnoosia. Tutkimukseen osallistuneet maahanmuuttajataustaiset perheet kokivat usein isovanhempien ymmärryksen diagnnoosista riittämättömäksi, jolloin heidän osallisuutensa interventioon jäi vähäiseksi.

Tutkimuskysymyksemme oli kuinka kulttuurit näyttäytyvät maahanmuuttajataustaisen lapsen toimintaterapiaprosessissa. Maroneyn, Potterin & Rai Thacoren (2014) tutkimustulokset esittävät muslimikulttuurissa perhekeskeisyyden olevan suuressa roolissa ja korostavat muun muassa afgaanikulttuurin yhteisöllisyyttä ja yhteisön merkitystä. Sen sijaan Parvenin ym. (2015) Yhdysvalloissa toteutetussa tutkimuksessa nousi esille maahanmuuttajataustaisten lasten heikko sosiaalinen osallisuus suhteessa kantaväestöön. Parvenin mukaan muun muassa heikko sosioekonominen asema ja alueellinen segregaatio vaikuttavat lasten osallisuuteen yhteisössä. Näiden tulosten perusteella toimintaterapiaprosessissa on hyvä huomioida erityisesti osallisuuden näkökulma maahanmuuttajataustaisen asiakkaan kohdalla.

Osallisuus sekä alueellinen segregaatio nousee esille myös Opland Stenersenin, Rudmanin & Raanaasin (2015) Norjassa toteutetussa tutkimuksessa. Tutkimuksen perusteella maahanmuuttajataustaisten lasten koulumenestys oli verrattain huonompi kuin norjalaisen kantaväestön ja sen syiksi tunnistettiin muun muassa kielelliset haasteet, vanhempien osallisuuden puute sekä alueellinen eriytyminen. Myös Shanmugarajahin ym. (2022) nostaa esille alueellisen eriytymisen ja huonon sosioekonomisen aseman vaikutukset koulutukseen ja yhteiskuntaan kuulumisen kokemukseen.

5.6 Johtopäätökset

Monikulttuurinen osaaminen on tänä päivänä enenevässä määrin tärkeä taito toimintaterapeutille. Keskeistä on tuntee itseään, omaa elämänhistoriaansa sekä oman kulttuu-

rinsa lähtökohtia. Itseymmärryksen lisääminen edesauttaa tunnistamaan kulttuuriympäristön vaikutusta siihen, minkälaiseksi persoonaksi on kasvanut. Tiedostamalla oman kulttuuriympäristön vaikutuksia voi syvällisemmin ymmärtää muista kulttuuriympäristöistä tulevia henkilöitä. Monikulttuurisessa työskentelyssä on siis myös kysymys matkasta omaan itseensä sekä omaan kulttuuriin ja sen merkitykseen sekä vaikutuksiin.

Sekä Crawford (2022) että King (2014) painottavat toimintaterapeutin osaamista kulttuurisensitiivisen palvelun takaamiseksi. Crawford painottaa toimintaterapeutin osaamista CMCE-mallista ja sen sisältämien taitojen hallitsemisesta. CMCE-mallin mukaan toimintaterapeutin tärkeimmät taidot ovat kyky mukauttaa, toimia puolestapuhujana, valmentaa, toimia yhteistyössä, neuvotella ja konsultoida, koordinoita, suunnitella ja rakentaa, opettaa, sitouttaa sekä toimia erikoisasantuntijana (Townsend ym. 2007: 116–128). Kingin mukaan kulttuurisensitiivisen kuntoutuksen lähtökohdat ovat lisäksi tehokkaassa kaksisuuntaisessa viestinnässä ammattilaisen ja asiakkaan välillä sekä asiakkaan osallisuuden merkityksen ymmärtäminen. King nostaa esille perhesuhteiden ja –tilanteen ymmärryksen, yhteistyösuhteen rakennuksen merkitys, terapiaprosessin yksilöllinen räätälöinti sopimaan perheen tilanteeseen sekä sen varmistaminen, että perhe ymmärtää terapiaprosessin. Christie ym. (2022) painottaa toimintaterapian vaikuttavuuden lisäämiseksi muidenkin tieteenalojen opiskelua ja ymmärrystä, etenkin psykoterapian, jota myös Mazzeo ym. (2022) korostaa.

Tutkimusten mukaan toimintaterapiainterventiossa toimivia menetelmiä maahanmuuttajataustaisen, mahdollisesti traumatisoituneen lapsen kanssa voivat olla taiteen, tarinankerronnan, leikin sekä ruoan yhdistämisen terapiaan (Christie 2022). Mazzeo ym. (2022) lisää joogan sekä ratsastusterapian mahdollisesti toimiviksi menetelmiksi kyseisen asiakasryhmän kohdalla.

Yhteenvedon kaikissa tutkimuksissa korostetaan ympäristön osallisuuden positiivista vaikutusta terapian vaikuttavuuteen. Koko perheen osallistaminen ja perheen yksilöllisen tilanteen huomioiminen on yksi tärkeimmistä asioista hyvälaatuisen, perhekeskeisen terapiaprosessin onnistumiseksi. Toimintaterapeutin tulee ymmärtää ja tiedostaa yhteisöllisten ja yksilöllisten kulttuurien eroavaisuuksia, kuten esimerkiksi suhtautuminen ammattiapuun tai yhteisön vaikutukset yksilön identiteettiin.

Yhteistä tutkimuksilla on lisäksi se, että toimintaterapeutti nähdään usein aliarvostetuna traumojen hoidossa sekä pakolais- ja maahanmuuttajataustaisten lasten ja perheiden kuntoutuksessa ja kotoutumisessa. Kuten aiemmin totesimme, on yhteiskunnan

monimuotoisuus jatkuvasti lisääntymässä ja muovautumassa, joten aihe on ajankohtainen ja erittäin tarpeellinen. Toimintaterapian näkökulma tuo huomattavaa lisäarvoa yksilön kykyyn vaikuttaa omaan elämäänsä sekä aktiivisuuteensa yhteiskuntamme uutena jäsenenä. Toimintaterapian avulla pakolaistaustaisilla henkilöillä voisi olla Winlawin (2017) mukaan mahdollisuus kartoittaa nykyisiä elämäntaitoja ja toiminnallista suoriutumista ja tukea niitä tarpeen mukaan parantaen henkilön elämänlaatua.

Vaikka tutkimustuloksista nousee esille maahanmuuttaja- ja pakolaislasten yhtenäiset haasteet, tulee toimintaterapeutin huomioida työssään yksilö. Samasta kulttuurista tulevat henkilöt voivat poiketa toisistaan täysin niin uskomuksiltaan, tavoiltaan kuin käsityksiltäänkin. Tutkielmassa useamman kerran esiin noussut avoin molemminpuolinen kommunikaatio auttaa luomaan yhteistä ymmärrystä siitä, mikä on asiakkaan kannalta olennaista ja merkittävää. Avoin kommunikaatio auttaa myös selvittämään, miten asiakkaan asema vähemmistönä vaikuttaa hänen mahdollisuuksiinsa hyvinvoinnin tunteemisessa. Kirjallisuuskatsauksen tarkoitus oli selvittää maahanmuuttajataustaisten lasten haasteita ja mahdollisuuksia toimintaterapiaprosessissa, johon kirjallisuuskatsauksen tuloksista saimme vastauksia melko hyvin.

5.7 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyössä sitoudumme noudattamaan hyvän tieteellisen käytännön keskeisiä lähtökohtia, joihin lukeutuvat esimerkiksi rehellisyys ja huolellisuus, asianmukaiset lähdeviittaukset, asianmukaisten tutkimuslupien hankinta sekä eettisesti kestävien tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmien käyttö (TENK 2012).

Koska kyseessä oli kirjallisuuskatsaus, ei salassapito- ja tietosuoja-asiat tulleet niinkään ajankohtaisiksi. Lisäksi vapaaehtoisuudella ja tutkittavien kohtelulla ei tässä tapauksessa ollut niinkään merkitystä, sillä tarkoituksenamme ei ollut käyttää tutkittavia tai haastateltavia henkilöitä vaan kerätä tieto aikaisemmista tutkimuksista ja jo olemassa olevista aineistoista.

Aineistoa oli tarkoitus kerätä siinä määrin kuin aiheen ja tutkimuskysymysten pohjalta oli välttämätöntä. Jotta varmistuimme siitä, että tietoa on riittävästi, hyödynsimme aineiston saturaatiota eli aineisto alkaa niin sanotusti toistaa itseään eikä uutta tietoa löydy (Eskola & Suoranta 1998: 62–63). Kun tietoa oli riittävästi, varmistuimme siitä, ettei omat mielikuvat vaikuttaneet lopputulokseen, eikä työssä tehty vääriä johtopäätöksiä tai painotettu tuloksia vääristävällä tavalla.

Tutkielmaa tehdessämme huolehdimme tarkasti lähdeviitteiden merkitsemisestä. Joissakin artikkeleissa oli hieman samankaltaisia johtopäätöksiä, jonka vuoksi merkitsimme lähdeviitteisiin useampia artikkeleita. Lähdeviitteiden merkitseminen lisäsi työmme uskottavuutta ja luotettavuutta, sillä hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu rehellinen toiminta alusta loppuun saakka. Lisäksi tutkimuksen luotettavuutta lisäsi myös, se kuinka totuudenmukaisesti ja tarkasti tutkimuksen eri vaiheet ovat kuvattu. Mainittakoon, että työn tulosten yleistämisen kannalta tulisi huomioida, että artikkelivalikoima on rajallinen ja edustaa maita, joissa tutkimukset on tehty. Eli toisin sanoen maahanmuuttajaryhmät voivat painottua eri kansallisuuksiin kuin juuri Suomessa.

6 Pohdinta

Opinnäytetyömme tavoite oli tuottaa lisää tietoa Helsingin kaupungin perhekeskuksille maahanmuuttajataustaisten lasten haasteista ja mahdollisuuksista sekä kartoittaa, kuinka kulttuurit näyttäytyvät neuvolaikäisen lapsen toimintaterapiaprosessissa. Pyrimme kansainvälisten artikkelien avulla selvittämään, millainen maahanmuuttaja on toimintaterapeutin asiakkaana, ja mielestämme tutkimustulokset vastasivat tähän melko hyvin.

Opinnäytetyömme aihe on ajankohtainen ja tarpeellinen yhteiskunnan monimuotoisuuden jatkuvassa lisääntymisessä sekä sen muovautumisessa. Uskomme toimintaterapian näkökulman tuovan huomattavaa lisäarvoa yksilön kyvyssä vaikuttaa omaan elämänsä sekä aktiivisuuteensa yhteiskuntamme uutena jäsenenä. On tärkeää kyetä huomioimaan maahanmuuttajataustaisten lasten tarpeet ja haasteet, sekä se kuinka ne todellisuudessa näyttäytyvät yksilön elämässä kotoutumisen näkökulman kannalta.

Tässä luvussa pohdimme myös itse työprosessiamme, sen vaikutusta tutkielman luotettavuuteen sekä tutkielman mahdollista syvempää merkitystä.

Artikkelit itsessään vastasivat tutkimuskysymykseemme kohtalaisen hyvin, käytimme lisäksi toimintaterapeutin ammatillisia osaamisalueita tulosten tulkintaan.

Opinnäytetyön aiheen rajaaminen prosessin alkuvaiheessa oli helppoa, sillä tiesimme alun alkaen, että tulemme rajaamaan aiheemme nimenomaan maahanmuuttajataustaisiin lapsiin. Ilman tarvittavaa rajausta työskentely aiheemme parissa olisi saattanut muodostua liian laajaksi aikataulumme nähden. Aihepiiriä oli tutkittu toimintaterapian alalla suhteellisen vähän etenkin Suomessa, joten opinnäytetyöllämme oli siten paljon eri mahdollisuuksia.

Ideavaiheessa pohdimme, miten toimintaterapia voisi olla parhaiten hyödyksi neuvolaikäisten maahanmuuttajalasten kanssa. Lopulta päädyimme kuitenkin tarkastelemaan, kuinka eri kulttuurit näyttäytyvät lasten toimintaterapiaprosessissa ja kuinka toimintaterapiaa on toteutettu muualla maailmassa ja millaista se on myös Suomessa. Mielestämme tämä oli kannaltamme luonteva ratkaisu, sillä kirjallisuuskatsauksia aiheesta ei ollut Suomessa aiemmin juurikaan tehty ja koimme näin ollen olevan perusteltua tehdä kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Pyrimme kartoittamaan kuinka kyseisen asiakasryhmän voisi ottaa paremmin huomioon aikaisempia tutkimuksia hyödyntäen.

Valitsimme alkuperäisen aineiston jaottelun teemoittain, siten että ne kuvasivat myös toimintaterapian osaamista. Jaottelumme perustui käytännössä siihen, mitä halusimme Helsingin kaupungin perhekeskuksille korostaa. Tutkimusaineisto on kerätty toimintaterapian kansainvälisiä julkaisuja sekä kirjallisuutta hyödyntäen. Aineiston keräämiseen käytimme viittä toimintaterapian tietokantaa, jotka olivat OTDbase, Pubmed, SAGE Journals, OTseeker sekä Cinahl. Näiden lisäksi hyödynsimme tiedonhaussa myös Google Scholaria ja MetCat Finnaa hakukoneena. Lisäksi toisella meistä on kokemusta maahanmuuttajataustaisten henkilöiden kanssa työskentelystä, tämä puolestaan antoi työllemme myös hieman käytännön kokemuksen näkökulmaa sekä lisäarvoa.

Aineistoa analysoidessamme tutkimusaineistossa korostui erityisesti maahanmuuttajaasiakkaan kulttuuritaustan merkitys muun muassa tavoissa, rooleissa sekä arvoissa. Asiakkaan hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että merkityksellisen toiminnan jatkaminen uudessa maassa säilyy. Toimintaterapian tavoitteena onkin auttaa asiakasta tunnistamaan ja löytämään omat kulttuuriset tapansa toimia uudessa muuttuneessa ympäristössä sekä auttaa asiakasta uusien toimintatapojen etsimisessä sopeutuessaan uudenlaiseen yhteiskuntaan. Uusi ympäristö tuo maahanmuuttajalle eteen paljon muutoksia niin sosiaalisessa, kulttuurisessa, fyysisessä kuin institutionaalisessa ympäristössäkin. Toimintaterapian avulla voidaan tukea maahanmuuttajan sopeutumista uuteen toimintaympäristöön, auttamalla asiakasta luomalla tukea antava ympäristö, edistämällä psyykkistä hyvinvointia sekä selviytymään arjen haasteista. Toimintaterapia mahdollistaa asiakkaalle merkityksellisemmän elämän jatkamisen, sen eri osa-alueilla kuin myös uudessa elinympäristössä. Tutkimuksissa kävi ilmi myös, mitä kulttuurisensitiivisesti pätevän toimintaterapeutin tulisi huomioida työskennellessään maahanmuuttajataustaisen asiakkaan kanssa.

Käyttämämme artikkelit edustivat kansainvälistä ja lasten kanssa tapahtuvaa maahanmuuttajatyötä toimintaterapian näkökulmasta katsottuna. Aineisto tarjosi kattavasti tietoa maahanmuuttaja-asiakkaasta toimintaterapeutin asiakkaana sekä maahanmuuttajatyössä tarvittavan ammatillisen osaamisen roolista. Jokaisessa artikkelissa korostui ympäristön osallisuuden positiivinen vaikutus terapian vaikuttavuuteen. Rajatun aineiston puitteissa oli kahdeksan artikkelia, jotka liittyivät niin sanotusti suoraan maahanmuuttajataustaisiin lapsiin tai pakolaislapsiin sekä heidän pakolaiskokemusten jälkeisiin seurauksiin.

Opinnäytetyömme edetessä törmäsimme lisäksi erilaisiin käsitteisiin, jotka liittyivät toimintaterapiaan eri kulttuureista tulevien asiakkaiden kanssa. Lisäksi vastaan tuli tietenkin muita keskeisiä käsitteitä, jotka avasimme tutkielmassamme siitä syystä, että ne kuuluvat toimintaterapeutin käsitevarastoon työskennellessään maahanmuuttajien kanssa. Toivomme keräämämme tiedon olevan hyödyksi erityisesti toimintaterapeuteille ja sosiaali- ja terveysalan ammattihenkilöille, jotka työskentelevät erilaisissa työyhteisöissä ja kohtaavat maahanmuuttaja-asiakkaita.

Tutkielmaamme voisi jatkaa pohtimalla sitä, että olisiko tulevaisuudessa syytä tehdä tutkimusta toimintaterapian hyödyistä maahanmuuttajalapsiperheissä esimerkiksi koulupärrjäämisen, kouluttautumisen ja sosioekonomisen aseman yhteydestä. Lisäksi tutkielmaa voisi jatkaa selvittämällä toimintaterapiaa saaneiden lasten mielenterveysongelmien suhdetta niihin lapsiin, jotka eivät ole saaneet hyödynnettyä toimintaterapiaa. Myös kulttuurisensitiivisen toimintaterapian vaikutusta maahanmuuttaja-asiakkaiden kanssa työskennellessä olisi syytä tutkia enemmän.

Tutkielmamme voi auttaa muun muassa toimintaterapeutteja luomaan parempaa ja selkeämpää kuvaa maahanmuuttajalasten kanssa tehtävästä toimintaterapiasta, sekä kehittämään omaa ammatillista pätevyyttä ja osaamista kulttuurisesti pätevän toimintaterapian osalta.

Lähteet

Amnesty 2023. Mitkä ihmisoikeudet?

<<https://www.amnesty.fi/tietoa-amnestysta/ihmisoikeudet/>> Viitattu 10.5.2023

Baldock, Peter 2010. Understanding cultural diversity in the early years. Los Angeles: SAGE.

Bennett, Kayla Marie; Scornaiencki, Jennifer Marie; Brzozowski, Jennifer; Denis, Suzanne; Magalhaes, Lilian 2012. Immigration and its Impact on Daily Occupations: A Scoping Review. Occupational Therapy International 19 (4). 185–203.

Castaneda, Anu E.; Mäki-Opas, Johanna; Jokela, Satu; Kivi, Nina; Lähteenmäki, Minna; Miettinen, Tanja; Nieminen, Satu; Santalahti, Päivi 2018. Pakolaisten mielenterveyden tukeminen Suomessa. PALOMA-käsikirja. 5. painos. Helsinki: Kirjoittajat ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Case-Smith, Jane; Clifford O'Brien, Jane 2015. Occupational Therapy for Children and Adolescents. Elsevier Mosby. USA: Missouri.

Dunn, Winnie 2000. Best Practice Occupational Therapy: in community service with children and families. SLACK Incorporated.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2015. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Helsinki: Vastapaino.

Fink, A. 2005. Conducting Research Literature Reviews: From the Internet to the Paper. Thousand Oaks: Sage Publications, Inc.

Freeman, Michael 2022. Human rights. 13.

<https://books.google.fi/books?hl=fi&lr=&id=onBbEAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT4&dq=human+rights&ots=_4OepmhTDm&sig=ky7kTpckJHd5aNpBmTwQWEQO4hg&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false> Viitattu 8.5.2023.

Gaily, Shadia 2011. Occupational therapy among immigrant children in Finland. A study based on the medical rehabilitation register of Kela in 2003-2008. Pro gradu. Tampere: Tampereen yliopisto. Terveystieteet.

Griffin, James 2008. On human rights. <https://books.google.fi/books?hl=fi&lr=&id=iF-kalFghOa4C&oi=fnd&pg=PR9&dq=human+rights&ots=a9l-16MFEL&sig=pzL-TAJ9vI8Y729BSdNArAbcWnE0&redir_esc=y#v=onepage&q=human%20rights&f=false> Viitattu 8.5.2023.

Hautala, Tiina; Hämäläinen, Tuula; Mäkelä, Leila; Rusi-Pyykkönen, Mari 2019. Toiminnan voimaa. Toimintaterapia käytännössä. 3.–5. painos. Helsinki: Edita. Helsingin kaupunki: Sosiaali- ja terveystieteet. Lasten toimintaterapia. <<https://www.hel.fi/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/terveydenhoito/kuntoutus-ja-terapiat/toimintaterapia/lasten-toimintaterapia>> Viitattu 6.1.2023.

Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko; Sajavaara, Paula; Sinivuori, Eila 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Helsinki: 2013.

Ihmisoikeusliitto 2023. Mitä ihmisoikeudet ovat?

<<https://ihmisoikeusliitto.fi/ihmisoikeudet/>> Viitattu 10.5.2023

Kanniainen, Antti 2020. Kotoutuminen – kokemuksia, havaintoja ja tutkittua tietoa. Migration – Muuttoliike. 46 (1), 55-59. <<https://siirtolaisuus-migration.journal.fi/article/view/95575>> Viitattu 18.3.2023.

Korhonen, Laura 2021. Traumaattiset kokemukset ja traumaperäiset häiriöt. Pulassa lapsen kanssa. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. <<https://www.terveyskirjasto.fi/pla00031>> Viitattu 8.5.2023.

Martikainen, Tuomas & Haikkola, Lotta 2010. Maahanmuutto ja sukupolvet. Helsinki: Hakapaino.

Mirza, Parven Mansha; Kim, Yoonsang; Stoffel, Ashley; Carroll, Theresa; Magana, Sandra 2015. Social Participation and Disability among Children from Underserved Immigrant and Nonimmigrant Households. Occupational Therapy Health Care 29 (4). 411-428. <<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.3109/07380577.2015.1037944>> Viitattu 23.9.2022

Parviainen, Heidi 2023. Mental health of asylum-seeking and immigrant-background children – Psychosocial development in relational and spatial contexts. Väitöskirja. Turun yliopisto. <<https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-9118-1>>

Polatajko, H.; Davis, J.; Stewart, D.; Cantin, N.; Amoroso, B.; Purdie, L. & Zimmerman 2007. Specifying the domain of concern: Occupation as core. Teoksessa Enabling Occupation II: Advancing an occupational therapy vision of health, well-being, & justice through occupation. Townsend, E. & Polatajko, H. Canada: CAOT Publications ACE.

PRISMA. Transparent reporting of systematic reviews and meta-analyses. <<http://prisma-statement.org/?AspxAutoDetectCookieSupport=1>> Viitattu 31.3.2023.

Salminen, Ari 2011. Mikä kirjallisuuskatsaus? Vaasan yliopiston julkaisuja.

Sisäministeriö. Turvapaikanhakijat ja pakolaiset. <<https://intermin.fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset>> Viitattu 8.5.2023.

Stolt, M.; Axelin, A.; Suhonen, R. 2016. Kirjallisuuskatsaus hoitotieteessä. 2. painos. Turku: Turun yliopisto.

The National Child Traumatic Stress Network (NCTSN). Refugee Trauma. <<https://www.nctsn.org/what-is-child-trauma/trauma-types/refugee-trauma/about-refugees>> Viitattu 8.5.2023.

THL 2021. Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus. Kulttuurisensitiivinen työote. <<https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/hyvia-kaytantoja/kulttuurisensitiivinen-tyoote>> Viitattu 8.5.2023.

Tilastokeskus. Maahanmuuttajat väestössä. <<https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa.html#maahanmuuttajataustaisenv%C3%A4est%C3%B6nik%C3%A4rakenne>> Viitattu 21.9.2022.

Toimintaterapeuttiliitto 2021. Hyvät arviointikäytännöt suomalaisessa toimintaterapiassa. <https://www.toimintaterapeuttiliitto.fi/site/assets/files/2411/toi_hyvat_arviointikaytannot_2021.pdf>

Townsend, Elisabeth; Beagan, B.; Kumas-Tan, Z.; Versnel, J.; Iwama, M.; Landry, J.; Stewart, D.; Brown, J. 2007. Enabling: occupational therapy's core competency. Teoksessa Enabling occupation II: advancing an occupational therapy vision for health, well-being, & occupational justice through occupation. Ottawa, Ontario: CAOT Publications ACE, 116-128.

Townsend, Elisabeth; Wilcock, Ann A. 2004: Occupational justice and client-centred practice: A dialogue in progress. Canadian Journal of Occupational Therapy 71 (2). 75-87.

Traumaterapiakeskus Oy 2016. Kaikilla pakolaisilla on traumaattisia kokemuksia, mutta kaikki eivät traumatisoidu – pakolaisuus esillä kriisi- ja traumakonferenssissa.

<<https://www.epressi.com/tiedotteet/kotimaa/kaikilla-pakolaisilla-on-traumaattisia-kokemuksia-mutta-kaikki-eivat-traumatisoidu-pakolaisuus-esilla-kriisi-ja-traumakonferenssissa.html?customer=3251>> Viitattu 8.5.2023.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Väestöliitto 2013. Olemme muuttaneet – ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Helsinki: Väestöliitto.

Winlaw, Kara 2017. Making the connection: Why refugees and asylum seekers need occupational therapy services. Occupational Therapy Now 19 (4). 18-19. <https://caot.ca/document/5758/OTNow_July_17.pdf > Viitattu 24.9.2022.

Liite 1

1 (1)

Liitteet

Lopulliset seulontavaiheen läpäisseet tutkimukset

nro	Tutkimuksen tekijä(t), julkaisuvuosi ja -maa	Tutkimuksen otsikko	Tutkimuksen aihe tiivistettynä	Tutkimustyyppi ja -menetelmät
1.	Alonso-Fernández, Nazaret; Jiménez-García, Rodrigo; Alonso-Fernández, Leticia; Hernández-Barrera; Valentín; Palacios-Cena, Domingo. 2017 Espanja	Mental Health and Quality of Life Among Spanish-born and Immigrant Children in Years 2006 and 2012	Joka viides lapsi EU:ssa kärsii käytös- ja tunneperäisistä häiriöistä. Tutkimuksen tarkoituksena oli verrata elämänlaatua ja mielenterveyden haasteita espanjalais- ja maahanmuuttajataustaisilla 4-14 vuotiailla lapsilla 6 vuoden aikana. Tulokset osoittavat maahanmuuttajataustaisilla lapsilla esiintyvän paikalliseväestöä enemmän mielenterveysongelmia sekä huonompaa elämänlaatua.	Tapausverrokkitutkimus
2.	Christie, Elizabeth Ann. 2022 Uusi-Seelanti	Post-traumatic Stress in Children and Adolescent Refugees: An Occupational Therapy Perspective	Tapaustutkimus afgaaniperheistä jotka saapuvat pakolaisina Uuteen-Seelantiin. Tutkimuksen mukaan trauma muuttaa ihmistä pysyvästi ja vaikuttaa ihmisen elämään jatkossa. Toimintaterapia-intervention tarkoitus on tässä tapauksessa tun-	Tutkimusartikkeli, tapaustudkimus

			nistaa ja hyödyntää uusia vahvuuksia ja positiivista ajattelutapaa muutoksen hyväksymisessä.	
	<p>Crawford, Emma; Barlott, Tim; Begg, Hannah; Mitchelson, Kelly; Teo, Amos; Turpin, Merril.</p> <p>2022</p> <p>Australia</p>	<p>Occupational multi-level responsiveness: Describing the skills used by occupational therapists working with children seeking asylum in Australia</p>	<p>Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää toimintaterapeutilla vaadittavia taitoja lapsipakolaisten kanssa työskennellessä. Tutkimuksessa hyödynnettiin CMCE-menetelmää (Canadian Model of Client-Centered Enablement). Tuloksissa kuvataan toimintaterapeuttien työskentelyä mikro-, makro- sekä mesotasoilla, mutta päätelmässä todetaan että lisätutkimusta tarvitaan.</p>	<p>Semi-strukturoitu teema-haastattelu</p>
3.	<p>King, Gillian; Desmarais, Chantal; Lindsay, Sally; Piérart, Genèvieve; Tétreault, Sylvie.</p> <p>2014</p> <p>Kanada</p>	<p>The roles of effective communication and client engagement in delivering culturally sensitive care to immigrant parents of children with disabilities</p>	<p>Tutkimus toteutettiin teemahaastatteluna, johon osallistui 42 terapeuttia. Tarkoituksena oli selvittää kulttuurisensitiivisyyden tärkeyttä kuntoutuksessa maahanmuuttajataustaisten perheiden kanssa, jonka lapsilla on kehityksellisiä haasteita. Tulokset osoittavat, että tehokkaalla, molemminpuolisella avoimella kom-</p>	<p>Teemahaastattelu</p>

			<p>munikaatiolla on merkittävä vaikutus siihen, miten asiakkaat osallistuvat terapiaprosessiin. Tärkeiksi osa-alueiksi nousi terapeutin ymmärrys perheen tilanteesta ja terapian sovittamisesta perheen tilanteeseen, yhteistyö asiakkaan ja terapeutin välillä sekä se, että asiakas <i>ymmärtää</i> terapian sisällön ja merkityksen.</p>	
4.	<p>Maroney, Pamela; Potter, Marianne; Rai Thacore, Vinod.</p> <p>2014</p> <p>Australia</p>	<p>Experiences in occupational therapy with Afghan clients in Australia</p>	<p>Australiassa toteutetun tutkimuksen taustateorianä oli tutkimukset siitä, että afgaanipakolaisilla on huomattavasti kantaväestöä enemmän mielenterveyshaasteita ja afgaanien sosiokulttuuriset uskomukset ja asenteet vaikuttavat mm. toimintaterapiaan ja kuntoutukseen. Perheen odotukset, osallisuus sekä kulttuurilliset ja uskonnolliset tekijät vaikuttavat suuresti kuntoutukseen. Tutkimuksen tulosten perusteella todetaan, että kulttuurisensitiivisiä toimintaterapiamalleja kaivataan yhä enenevässä määrin</p>	<p>Tapaustutkimus</p>

			vastaamaan uusien maahanmuuttajasukupolvien tarpeita.	
5.	Mazzeo, Gabriella; Bendixen, Roxanna. 2023	Community-Based Interventions for Childhood Trauma: A Scoping Review	Traumaattisilla kokemuksilla on pitkäkestoiset vaikutukset lapsen hyvinvointiin ja kehitykseen, joka vuorostaan vaikuttaa lapsen toiminnalliseen suoriutumiseen. Kirjallisuuskatsauksessa selvitettiin lasten kokemaa trauma ja sen vaikutusta ja korostettiin toimintaterapeutin merkitystä kuntoutuksessa. 11 artikkelia valittiin, ja yhteenvetona todetaan mm. Leikki- ja taideterapian, joogan ja traumainformoidun kognitiivisen käyttäytymisterapian vähentävän posttraumaattisia stressioireita. Toimintaterapian nähdään olevan aliarvostettu trauma-peräisessä kuntoutuksessa.	Kirjallisuuskatsaus
6.	Parven Mirza, Mansha; Yoonsang, Kim; Stoffel, Ashley; Carrol, Theresa; Magana, Sandra. 2015	Social Participation and Disability among Children from Underserved Immigrant and	Tutkimuksessa selvitettiin sosiaalista osallisuutta mm. kodin, koulun ja yhteisön osalta Yhdysvalloissa. Tutkimuksessa verrattiin dataa koskien kantaväestöä, maahan-	

	Yhdysvallat	Nonimmigrant Households	muuttajataustaisia henkilöitä sekä kehityksellisiä haasteita omaavia henkilöitä. Tulokset osoittavat, että sosiaalinen osallisuus eroaa merkittävästi terveen kantaväestöön kuuluvan henkilön ja maahanmuuttajataustaisen, vammaisen henkilön välillä. Kontekstuaaliset tekijät liittyivät mm. sairaskorvaukseen, koulutukseen ja kodin yhteisöllisyyteen sekä pääsyn digitaalisiin palveluihin kuten internetiin.	
7.	Shanmugarajah, Ka- jaani; Rosenbaum, Peter; Di Rezze; Briano. 2022 Kanada	Exploring Autism, Cul- ture, and Immigrant Expe- riences: Lessons from Sri Lankan Ta- mil Mothers	Haastattelututkimuksen tarkoitus oli selvittää Sri Lankasta Kanadaan tulleiden maahanmuuttajien kokemuksia lastensa toimintaterapiaprosessista ASD-diagnoosin jälkeen. Tutkimuksen perusteella maahanmuuttajat kokivat saaneensa hyvää ja laadukasta hoitoa ja tukea, mutta perheet kokivat yhä suurta eriarvoisuutta ja haastetta maahanmuuttajataustansa vuoksi, joka vaikutti toimintaterapiaprosessiin.	Tutkimusar- tikkeli, haas- tattelu, laa- dullinen sisäl- lönanalyysi

8.	<p>Stenersen, Anna Opland; Rudman, Debbie Laliberte; Raanaas, Ruth K.</p> <p>2015</p> <p>Norja</p>	<p>Shaping Occupati- onal Possi- bilities for Norwegian Immigrant Children: A Critical Dis- course Ana- lysis</p>	<p>Norjassa tehdyssä tutki- muksessa selvitettiin mi- nten maahanmuuttaja- taustaisten lasten koulu- tusta voitaisiin parhaiten tukea. Tutkimuksessa verrattiin norjalais- ja maahanmuuttajataustais- ten lasten koulumenes- tystä jossa havaittiin eroavaisuuksia. Maahan- muuttajataustaisten las- ten huonompaa koulu- menestystä selitetään tutkimuksessa mm. kieli- taidon ja vanhemmuuden puutteellisuudella sekä alueellisella segregati- olla.</p>	<p>Diskurssiana- lyysi</p>
----	--	---	--	--------------------------------